YARIM AY

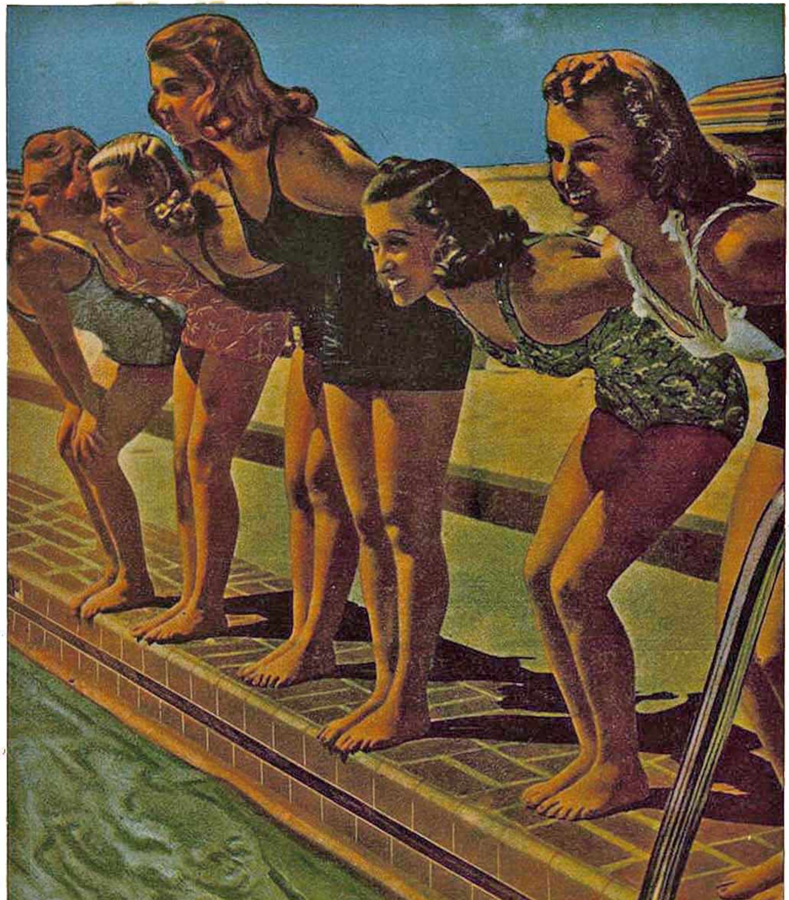

15 Krş.

BU SAYIDA:

ANKARA YARDIMSEVEN BAYANLAR KURUMU HAKKINDAKİ RÖPORTAJI OKUYUNUZ!

No. 121

Divan Edebiyatına Dair Notlar

Yazan:
NURULLAH ATAÇ

Daha birkaç yıl önceye gelinceye kadar, eski şiirimizden hayli uzaktım. Onu büsbütün sevmez değildim: beni tanıyanlar, Nedim'in, Baki'nin bazı gazellerini, beyitlerini tekrar tekrar okumaktan duyduğum hazza şahit olmuşlardır. Fakat o şiirin, birkaç harika vücude getirmiş olmakla beraber, artık tamamile öldüğüne, yeni nesiller için bir şey ifade edemiyeceğine, bundan sonra ancak birkaç edebiyat tarihçisi, mütebahhir tarafından okunacağına kani idim. O beyitleri anlamak ben yaşta olanlara, yani eski harfleri bilen, az çok da arabî, farisî görmüş olanlara bile zor geliyordu: yeni gelecek nesillerin onları okumasına ihtimal vermek kabil miydi?..

Bugün artık böyle düşünmediğimi iddia ediyorum. Divanlarımızdaki beyitlerin çoğunu anlamak, gerçekten zordur: onları teşkil eden kelimeler bizim için günden güne daha yabancılaşıyor. Yalnız manalarını bilmemekle kalmıyoruz, onların güzelliklerini de sezemez oluyoruz. Dahası var: Arabili, farisîli dille çok alay edildi, hepimiz alay ettik; bu, gençlerimizi de, yaşlılarımızı da o dilden soğutmak için lüzumlu, zaruri bir hareketti; fakat yalnız bugün devam etmek istiyen arabîli, farisîli dili değil, divanlarımızın dilini de gülünç etti. Şimdi bazı beyitler okunurken, dinliyenlerden hiç olmazsa bir kısmının gülmemesi kabil değildir.

Eski şiirimize bulduğum en büyük kusurlardan biri de pek hasbî olması, yani hemen hiçbir şey söylemek istemeyip sadece hoş bir takım şekiller vücude getirmek istemesi idi. Gençler fikre, bir hakikati ifade etmeğe çalışan sözlere.. kısacası manaya, şekilden daha çok ehemmiyet verirler. Ben de gençtim ve herhangi bir mütefekkirin, romancının, meselâ bir Dostoyevski'nin bize dünyayı aydınlattığı hissini veren bir cümlesinin, güzel bir beyitten çok daha ehemmiyetli, çok daha esaslı bir şey olduğuna kani idim. Öyle olmadığını insan ancak yaşlanınca farkediyor. « Baki kalan bu kubbede hoş bir seda imiş » mısrağındaki hakikat, gençlerin kolaylıkla sezecekleri şeylerden değildir.

Son zamanlarda divan edebiyatımıza eskisinden çok fazla bir muhabbet duyuyorum. Yalnız Fuzuli, Baki, Nedim gibi büyük şairlerimizi okumakla kalmıyor, ikinci derecede şairlerimizi de merak ediyorum. Bunda kendime bir keşif şerefi temin etmek arzusu yok. O şairleri, beyitlerinden yazılarımda bahsetsem bile, sırf kendi zevkim için okuyorum. İtiraf edeyim ki bir hayli tatsız, garip beyitlere tesadüf ediyorum; hatta bazan saatlerce, hep onların teşkil ettiği havasız, bunaltıcı bir orman arasından geçmek lâzım geliyor. Fakat, Nazım divanını okurken olduğu gibi, insan birden bire çok güzel bir beyite tesadüf ediyor ve bu, çekilen bütün sıkıntının unutulmasına kâfi geliyor:

Bir neşvesi var bade-i aşkın ki dil-i zâr,
Zannım bu kıyamette de mestanelik eyler!

Elverse de fırsat düşürüp bezm-i ceminde,
Ol serv-kadin payine mestane dökülsek!

Gel gör Nazım bâşımıza geldi akibet,
Divanegân-ı aşka gülerdik zaman ile!

Madem ki bunları benim okuyup sevmem kabil oluyor, başkalarının, yeni nesillerin de sevmesi niçin kabil olmasın? Ben o kadar eski, geçmiş asırlardan kalma bir adam mıyım? Ben de bu asırda yetiştim, bende de zamanımızın hisleri, fikirleri var. O hâlde biraz gayretle, yani arasıra lûgat kitabına bakmak zahmetine katlanmakla, bunları herkes anlayıp sevebilir.. Bunun içindir ki, dilinin eskiliğine rağmen, divan edebiyatımızın gene de yaşıyabileceğine gerek bugünün, gerek yarının insanlarına haz verebileceğine artık inanıyorum.

Musiki Hakkında Küçük Bir Mütalea :

Alaturka, alafranga musiki gene günün mevzuu oldu.

Kimi:

— Alafrangadan başkasını istemeyiz.

Diyor, kimi:

— İlle de alaturka, alafrangaya yer veremeyiz.

Diyor, kimi:

— Hem alaturka, hem alafranga.

Diyor, kimi:

— Alafrangamsı alaturka!

Diyor. Bu mevzuda ben de fikrimi söylemek arzusundayım:

— Alafrangaya taraftarım.

Çalacakları ve söyliyecekleri gözlerimin önüne getiriyorum:

Bunlar çaldıkları mahallin icabına göre; frak, smokin, yahud da yeknasak elbiseler giymişlerdir. Ayakta çalacaklar, ayaktadırlar. Oturarak çalacaklar, oturuyorlardır. Aralarında kadın da bulunabilir. Onlar da giyimlerin erkeklerin giyimlerine uydurmuşlardır.

Konuşmazlar,

Görüşmezler,

En küçük bir lâûbali hareketleri görülmez.

Çıt yoktur

Bir şefleri vardır. Şef icab edenlere çalacakları parçanın notalarını tevzi eder. Ve yerine geçip başile işaretini verir.

Tanburcu tanburunu, kemençeci kemençesini, kanuncu kanununu çalmaya başlar; ve hanende ancak şarkı söyleneceği zaman görünür, Şarkısını söyler, alkışlara karşı teşekkür hareketini yapar ve artık orada kalmaz çekilir.

Diyeceksiniz ki:

— İsimlerini saydıkların alaturka çalgılar değildir.

Olabilir.. hem ben de alaturka çalgılar olduğunu iddia etmedim ki!.. Alafranga kıyafetle alaturka çalgı çalınmaz mı ki?

Alafranga musikisinin bir kıymeti vardır. Alaturka musikisinin de keza..

Alafranga yaşadıkça öteki de yaşayacaktır. Fakat musikişinas alaturka kıyafetinden, soyunmalı alafrangalaşmalıdır.

— Musiki kulak içindir!

Gerçi orası da öyle fakat dinlerken gözümüzü kapamıyoruz ki!

Hikâye:

AFFEDEN KADIN

●

Yazan:
Mahmut YESARİ

●

Genç kadın, öğledenberi, karanlık sofadaki tahta sıranın üzerinde, dalgın dalgın etrafına bakınarak, uzun bir yorgunluğun ağrılarını dindirmek, dinlenmek istiyormuş gibi, hareketsiz oturuyordu.

Karanlık sofa, gürültülü, kalabalıktı. Genç kadın, bu gürültünün, kalabalığın içinde kaybolmuş gibiydi. Ara sıra bilek saatine bakıyor, kendi kendin:

— Acaba beni ne zaman çağıracaklar? diyordu.

Ne zaman çağıracaklardı? birkaç gün evvel, mübaşirin eve getirip imzalattığı kâğıtta, saat yazılı değildi. Mübaşir, sadece:

— Öğleden sonra, demişti.

Genç kadın, « Adliye » den gelen kâğıdı vakit vakit çantasından çıkarıyor, bakıyor, okuduklarından hiç birşey anlamıyor, tekrar çantasına koyuyordu:

— Acaba beni ne zaman çağıracaklar?

Hiç durmadan kaynaşan kalabalık, onu, büsbütün sersemletmişti. Uzviyyeti değil, içi yorgundu. Gözleri kararıyor, kulakları uğulduyordu:

— Sinir bastı!

Diye ayağa kalktı. Akşama kadar oturup bekliyemezdi. Kalabalığın arasından kendine güçlükle yol açarak merdivene doğru yürüdü. Fakat merdiven başında, duruverdi:

— Sorup anlamadan mı gideceğim? Tekrar çağıracaklar, tekrar yorgunluk. Belki, cezası da vardır.

Geri döndü, çantasından « Adliyeden gelen kâğıt »ı çıkardı, bakındı. O sırada geçen bir mübaşire yaklaştı:

— Affedirsiniz, nereye müracaat edeceğim? Lütfen bakar söyler misiniz?

Mübaşir, bir kâğıda, bir de onun genç, güzel yüzüne baktı: bir an hayret edecek gibi oldu, gözlerini kırpıştırdı.fakat hayatın, hadiselerin her türlü cilvelerini, her türlü şekilde dinleyip kanıksamış bir insan olgunluğu ile sakinleşti, elini sola doğru gerdi:

— Solda, ikinci kapı. Hademeden sorun. Dedi ve kalabalığa karışarak gözden kayboldu. Genç kadın: başını iyerek teşekkür etti, onun işaret ettiği tarafa yürüdü.

Solda ikinci kapının önünde, yaşlı bir adamla konuşan hademe, genç kadının elindeki kâğıdı aldı, evirdi çevirdi:

— Biraz bekleyin, dedi.

Yine beklemek? genç kadın, artık beklemekten bunalmıştı. Fakat bu sefer, çok beklemedi. Hademe, içeri girip çıkmıştı:

— Girin, dedi ve tekrar yaşlı adamla konuşmağa koyuldu.

Genç kadın, geniş pencereli aydınlık odaya girince şaşalamıştı. Adımları dolaştı, pencere ile kapı arasındaki büyük masaya doğru sendeliyerek ilerledi.

Masanın önünde oturan sorgu hakimi, onun çekingen halini görmüştü; yumuşak bir sesle:

— Buyurunuz, dedi.

Genç kadın, masaya yaklaşmıştı. Onun sendeleyişi sorgu hakiminin gözünden kaçmamıştı, elile koltuğu gösterdi:

— Oturunuz.

Genç kadın, teşekkür ederek baktıktan sonra gözlerini indirdi; uzun bir yol yürümüş gibi soluyordu. Sorgu hakimi, onu, dikkatle süzüyordu; masanın üzerindeki dosyalardan birini açtı, karıştırdı:

— Adınız?

Genç kadın, zorlukla cevap verebildi:

— Samiye Biray.

— Babanızın adı?

— Ahmet.

— Kaç yaşındasınız?

— Yirmi üç.

Sorgu hakimi, bütün görgüsüne ve tecrübelerine rağmen şaşırmışa benziyordu. Bu, koyu, iri siyah gözlü; parlak siyah saçlı, narin vücutlu genç kadın, ancak on sekizinde, on dokuzunda görünüyordu.

Hakim soruyordu:

— Nerede oturuyorsunuz?

— Tarlabaşında, bir pansiyonda.

— Bir yerde çalışıyor musunuz?

— Evet. Bir manifatura mağazasında tezgâhtarım.

Hakim, dosyaya kısaca göz attıktan sonra, başını kaldırdı:

— Halit Durusu isminde, birini tanıyor musunuz?

Samiyenin yanakları kızarmıştı, dudakları titreyerek cevap verdi:

— Evet.

— Sizin neyinizdi?

Genç kadının sesi, iğne batırılmış bir balon gibi sönüverdi:

— Nişanlımdı.

Sorgu hakimi, biraz manalı bakmıştı:

— Onun, tevkif edildiğini biliyor musunuz?

— Evet.

— Onunla ne zaman, nerede tanıştınız? onun hakkında ne biliyorsanız, hepsini söyleyiniz.

Genç kadının boğazı kurumuştu, söyliyecek tek kelime bulamıyordu. Konuşabilmek için kendini zorladı;

— Şey.. Anlatayım... Halidi, geçen sene, bir dans salonunda tanımıştım. Geç vakitlere kadar dansettik. Dans yerinden beraberce çıkmıştık. O beni evime kadar götürdü. Kendisile beraber sinemaya gitmekten hoşlanıp hoşlanmıyacağımı sordu. Ben de:

« Evet! » dedim. Kırkbeş yaşında bir adamdı; giyinişi, konuşuşu, her hali, emniyet veriyordu. Ertesi akşam buluştuk, sinemaya gittik. Bana, komisyonculuk yaptığını, Galatada bir yazıhanesi olduğunu söyledi. Bunun doğru olduğuna inanmamak için bir sebep görememiştim. Size, şunu da söyliyeyim ki ben, küçük yaşta yetim kalmıştım. Eyüpte, teyzemin evinde oturuyordum. Günün birinde, teyzem de ölüverince büsbütün kimsesiz kaldım. Bir iş bulmak için, çalmadık kapı, baş vurmadık yer bırakmadım. Fakat her yerden eli boş dönüyordum. Yatağımı, yorganımı da satmıştım. Nihayet, bir fabrikada, gündeliği az bir işcilik bulabildim. Kasımpaşada, fakir bir kadının evinde, küçük, dolap kadar küçük ve karanlık bir oda tuttum. Bu oda, bana, cennet gibi görünüyordu. Fabrikadaki arkadaşlarım, beni, dans yerlerine götürdüler. Önceleri sıkılıyordum. Sonra, sonra alıştım. Eh, ne yapalım, işte kendimize göre eğleniyorduk. Kasımpaşadaki küçük odacığım, artık bana dar gelmeğe başlamıştı. Bu sıralarda, dans salonunda Halide rastgeldim. Az zamanda arkadaş olduk. Bana, bir kardeş, bir akraba gibi alâka gösteriyordu. Hayatımı sordu. Anlattım. «Bu, böyle olmaz!» dedi. Ben, bunu, minnet ve sevinçle karşıladım. "Yeni bir apartman bulup taşınıncaya kadar, sana, iyi bir pansiyon bulalım!, dedi ve şimdi oturduğum pansiyonu buldu; «Göreceksin, seni, ne rahat yaşatacağım!» diyordu.

Genç kadın, birdenbire ağlamağa başladı, hıçkırıkları, göksünü parçalıyordu. Sorgu hakimi, bu hıçkırık buhranının geçmesini bekledi:

— Peki... Anlatınız!

Genç kadının, omuzları düşmüştü:

— Başka, ne anlatayım? işte, hepsi

— *Arkası 23 üncü sayfada* —

Osmanlı Vezirlerinden Abaza Mehmet Paşa

Yazan: Ş. Y.

Yeniçeri düşmanlığıyla şöhret alan ve yıllarca Osmanlı devletine kafa tutmuş olan Abaza Mehmet paşa, aslen Abazalı bir Çerkesti. Canbulat oğlunun malı ve kölesiydi.

Dahilî bir muharebede Murat paşanın eline esir düşmüş, Yeniçeri ağası Halil paşanın şefaatile öldürülmekten kurtulmuştu.

Şahsan çok güzel, zeki, saf, doğru sözlu, gayet şeci ve cesur bir adamdı. Bu evsafı takdir eden Halil paşa Abaza Mehmedi kendisine evlâdı mânevî edindi.

Halil paşa terfi ve terakki ettikçe Abaza Mehmet de yükseldi.

Deniz beyliği, Sancak beyliği derken Erzuruma vali oldu.

Halil paşa kalben Yeniçerilere düşmandı.

Gitgide Abaza Mehmet de bu terbiyeyi aldı.

Sultan Osmanın Yeniçeriler hakkındaki fikir ve mülâhazası şayi olunca, Abaza paşa en ileri gelen mürevviçlerinden oldu.

Yeniçerilere olan husumetini saklamaz, onların sür'atle ortadan kaldırılması lüzumunu daima ileri sürerdi.

Bundan dolayı kendi kapı halkını hep gönüllü ve yerli sekban askerinden teşkil eylemişti.

Genç Osmanın Yedikulede feci bir surette vak'ai şehadetinden sonra açıktan açığa isyan eyledi.

Sultan Osmanın intikamını almak ve Osmanlı şeref ve haysiyetini kurtarmak davasını ileri sürdü.

Abaza paşa Erzurum valiliğine tayin edildiği zaman Sivas ta Erzurum vilâyetine ilâve ve ilbak edilmişti.

Abaza Erzurum Kalesinde ve civarındaki Yeniçerilerin bir çoğunu kesti. Bir çoğu da Sivas cihetlerine kaçtı. Yerlerine kendi sekban askerlerini yerleştirdi.

Civar sancaklardaki ileri gelenlerden kendi fikir ve amaline çalışmıyanları sürdü çıkardı. Hep kendi yetiştirmelerini ikame eyledi.

Maraş beylerbeyisi Klavun Yusuf paşa, onbin kişiyle güya karşı durmak bahanasile, Abazaya iltihak edince onu da beraber aldı.. Sultan Osmanın intikamını almak behanesiyle Karahisarışarkiye ilerlemeğe başladı.

Murteza paşa, onbin kişiyle müdafaaya memurdu.

Kanlı bir muharebe neticesinde Murteza paşa takımı mağlûp olduğundan, Paşa Karahisar kalesine kapandı. Çok dayanamadı. Teslim oldu Kendisi de Abaza paşaya iltihak eyledi.

Abaza, süvarilerini altı kısma ayırdı. Ordusunun önünde on sekiz "Tabılhane" çalınmakta olduğu halde İstanbula yürümek niyetile Karahisardan Tokada hareket etti.

Ordu hayli günler Kaz ovasında kondu göçtü.

Müsterihane cirit oyunlariyle meşgul oldu [1]

Bu cenkâverane oyunlarda Sipahiler Sekbanlara tefevvuk gösterdiler. Sekbanlar hasımlarının meharetini kendilerine hakaret addettiler. Silâha sarıldılar. Abaza paşa işin ehemmiyet ve ciddiyetini takdir ederek, iadei intizam için bütün gayret ve kuvvetini sarf eyledi.

İtilâf bir yemin ile teyit edildi.

Yemin badema "biribirlerine gadrederlerse şol tuz ekmek ki, bir arada yerler, canlarına durup, şol kılıç gerdenlerine olsun" şeklinde icra edildi.

Bu rasimeden sonra Sipahiler hasımlarını memnun etmek için direk altından geçtiler.

Birkaç gün sonra Abaza paşa, Yeniçeri kethüdası Mihaliçli Sarı Mehmet ağanın İstanbulda birçok asker yazdığını ve Yeniçerileri kendisinin üzerine yürümek için teşvik eylediğini haber alması üzerine, hakaret amiz bir mektup gönderdi.

"İzzetlü kardeşim Yeniçeri kethüdası Mehmet ağaya"

«Selâmdan sonra... (Evvel baharda Abaza üzerine seferimiz vardır, Sadrazam ile gideriz. Bu sefer, hemen Yeniçeri seferidir. Sipahi ve beylerden bize imdat yoktur. Abazanın derdi bizimledir. Göreyim, ne kadar Yeniçeri çıkar) diye odabaşılara muhkem tenbih edermişsin, berhurdar ol, Padişahın ekmeği sana helâl olsuu! Şimdi gayret çekmeden ise Padişahı mazlûm ocağınıza dahil düştükte gayret çeküp Yedikuleye göndermeyip sarayda hapis olunsa siz müttehem olmazdınız, bebey gayretsiz bi ârlar! Kendi ağanızı Orta camide katledeler, siz bakıp durasız! Eğer Sipahi ile kardeşleriz, derseniz, Sipahi kubbe altı menacından gayri tevliyet ve cibayete varınca birşey komayıp hep aldılar. Size ne değdi?

Siz onlara yardım etmeseniz onlar neye kadir idi?

Ehli ırz ve âyanı devletin hanelerini yağma etmeyi faide mi kıyas ettiniz? Memaliki İslâmiyeyi yıkmağa siz sebep oldunuz.

Sultan Osman Han sipahi kapısına varsa böyle olmazdı.

Eğer (in'am için geldik) derseniz Padişahı mazlûm size (ellişer altın vereyim) dedi. Gerçi, Sultan Mustafanın validesi Abaza olup bizimle karabeti olduğu haysiyetinden padişahlığına biz mesrur olmak görünürdü, lâkin aynımde değildir.

Hak alimdir ki, ancak padişahı mazlûmun kanı gayreti için gayreti hak galebe ve zuhur eyledi.

Hemen ne kadar neferin var ise cemide var kuvveti pazuya getir.

Bahtunnasar, hazreti Yahya mazlûmun kanı için, beni İsrailden yetmiş bin Yahudi katlettiği gibi ben dahi dameni dermeyan idüb Padişahı mazlûmun kanı içün Yeniçeri katlini yetmiş bine varınca iriştirmek üzereyim.

Musafı cengi oldukta dahi verayı perdei kayıptan mukadder olan zuhur eder, göreyim; Sipahiden size yardım olur mu? Onlar sizin imdadınız ile - bir ata kadir değil iken - çifte yedek ve köçek sahibi oldular. Bebey ahmaklar; siz neye vasıl oldunuz? Ancak katili Sultan olduğunuz kaldı, benim ruhum Halil paşa Yeniçeri ağası iken ben silâhtarı idim.

İmdi malûmunuzdur ki, ağalık şöyle dursun ocakta söz yine Yeniceri kethudasınındır. Bu bapta bezli makdur idüp cümle neferinle gelesiz. Yahut, (katil Davut paşa idi, bizim methalimiz yoktur) dirseniz ol maddede methali olanlardan Mehmet ağa,

[1] « Konup göçerek yivip içerek Celâliler ocağı ve azgınlar yatağı Çorum nam diyara gelüp anda nüzul idub her gün leşkerinde olan fersan cirit oynayub at kovarlardı. »
Naima S 305

Hasan ağa neferden Altuncu oğlu, ahçı Hasan, Duacı Mehmet, Gürcü Ali (.......) cu [2] Murat. Kuru oğlu, kayıkçı Mustafa, Çavuş oğlu ve bunların emsali eşkıyayı katledesin cezalarını göreler vesselâm.. ..

Mehmet kethüda, bu garip mektubu Yeniçerilere okuduğu zaman müstehziyane şu mütaleayı dermeyan eyledi:

— Biz bütün Yeniçeriler yetmiş bin yoğuz. Bu ne bülent pervaz adamdır?

Bu sırada Sivasın Tayyar paşa eline geçtiği haber alındı.

Abaza derhal hattı hareketini değiştirdi.

Kurnaz Tayyar paşa, adamlarından birini kıymettar hediyelerle Abazaya göndermiş ve padişahın emrine istemiyerek mutavaat eylemekte bulunduğunu, kalben Abaza ile birlik olduğu teminatını ilâve etmiş ve Abaza paşayı inandırmıştı.

Abaza derhal Sivasa avdet eyledi.

Tayyar Mehmet paşa güler yüzle karşıladı ve sureta kendisine muti oldu. Klavun Yusuf paşa hakkında bazı şüpheler telkin ederek Klavunu katlettirmeğe kandırdı.

Bu suretle Abazanın kuvveti zaifleşmiş oldu.

Abaza paşa Sivas haricinde ordu kurmuştu. Kayserye ve Niğde havalisini kasıp kavuruyordu.

Abazanın tedibine Sadrazam Çerkes Mehmet paşa memur oldu.

Yeniçerilerden mürekkep ehemmiyetli bir ordu ile Kayseryeye yetişti.

Karaman ve Anadolu beylerbeyleri Akşehirde orduya iltihak eylediler. Vezirlazam, asilerle bir sureti tesviye bulmak için yirmi bir gün Konya ovasında kaldı.

Lâkin Abaza paşa Kayseriyeli bir şeyhin iğfaline kapılarak cenge karar verdi.

Sadrazam Ereğliden ve Niğdeden geçerek Kayseriye sahrasına teveccüh eyledi.. Ovanın garbinden geçen Karasu köprüsüne vardı.

Asilerin ilk hücumu pek şiddetli oldu.

Yeniçeriler bozulmak üzere iken Yeniçeri ağası Hüsrev ağa topuzunu sallıyarak atını asilerin saflarına sürdü. Askere yeniden cesaret geldi. Bu suretle çarpışma umumî bir hal iktisap eyledi.

Abaza kendi askerini teşcie uğraşirken bir de baktı ki muharebeyi kazanmak için kuvvetle ümit bağladığı Türkmenler sabranın nihayetinde dağ üzerinden çekilip gidiyorlar.

Abaza'nın fena halde canı sıkıldı. Rüc'atlerinin sebebini anlamak için çavuşbaşısını gönderdi.

Gelen cevap nahoştu. Bu sırada Murteza ve Tayyar paşalar da bütün maiyetleri ve askerleriyle beraber Sadrazam ordusuna geçtiler. Abaza paşa henüz cesaretini muhafaza ediyordu.

Ancak, bir güzel yedek atının, acemi bir seyis elinden kurtularak asilerin safları arasında süvarisiz koşmakta olduğu görülünce muharebenin neticesi tayyün eyledi. Bozgunluk tamamile başladı. Abaza vaziyetin ciddiyetini takdir ederek her ihtimale karşı hazır bulundurduğu en yükrek atına atladı.

Hazinelerini önüne katarak, askerinin henüz uğraşmakta olan kısmını terkederek Sivasa doğru kaçtı.

Sekbanlar ise kâmilen Yeniçerilerin eline geçti. Bilâ istisna hepsinin başları kesildi. Sadrazam ordusunda o gece meş'alelerle tenvirat ve şenlikler yapılarak ilânı zafer edildi.

Abazanın harem ve hazinesini zapt eylemek üzere Niğdeye müfrezeler gönderildi.

Çopur Bekir'in Niğdeye gelip Abazanın haremlerile çocuklarını ve hazinelerini alarak Sivasa doğru çekilip gittiğini öğrendiler.

Bu haber üzerine İlyas paşa üçyüz atlı ile Sivas yolunu tuttu. Kırk sekiz saatte kaçanlara yetişti.

Asiler, Sadrazam geldi zannile müdafaa ve mukavemete cesaret edemediler. Üçyüz kesik baş ile Abazanın haremleri ve çocukları Sadrazama götürüldü. Sivas, valiliğinde ibka edilmiş olan Tayyar Mehmet paşanın muhafazasına verildi. Mevsim ilerlemiş Erzurumun muhasarası kabil olamıyacağı anlaşılmıştı. Sür'atle Sivasa ve oradan da Erzuruma kaçan Abaza yeniden asker tedarikile meşgul iken, Sadrazamın üzerine gelmekte olduğunu haber alınca küçük Abaza namile şöhret alan yiğeni Hasan beyi berayı itizar Sadrazamın nezdine gönderdi. İtilâf hasıl oldu. İbkaen Erzurum vilâyeti gene kendisine tevcih edildi.

●

Sonraları Bosnaya, Bosnadan Tuna ve Özi valılıklerine tayin edildi. İdarei umurda muvaffakıyeti görüldu.

Oradan da İstanbula getirildi. Sultan Muradın musahipleri sırasına geçti.

Abaza Mehmet paşa; istidatlı, gösterişli, sözü söhbeti hoş, kendi iktidarına kail olan adamlara mahsus serbestii harekete malik bir adamdı. Padişah, bütün samimiyeti ile Abazayı sevmişti.

Paşa, hüsnü tabiat sahibi bir zatti. Tavrı endamı elbise giyimleri, takımları calibi dikkat ve herkes için vesilei taklid olurdu.

Padişah ata binmekte, silâh kullanmakta, kuvvette herkese faikti. Abaza paşa da aynı evsafı haizdi. Bu da vesilei tekarrüp olmuştu. Sultan Murat, daima Abaza paşayı taklide çalışırdı, onun gibi sarık sarar. Abazanın intihap eylediği renk ve biçimde elbise giyerdi. Birgün, padişahla Abaza paşa aynı kisvede Topkapı haricinde gezerlerken geçen yolculardan biri:

— Padişahlık üzerinden akıyordu, tanıdım....

demiş imiş.

Abaza paşa da aynı kıyafette olduğu için lakırdının ona da şumulü olabileceği ve bunun da Padişahın şanına nakısa ve Abazanın fesadına ihtimal vereceği mutalea ve mülâhazaları öne sürülerek türlü türlü ihbarlar vaki oldu.

Padişah gene kulak asmadı.

Abaza Mehmet paşa, şark umuruna vakıftı. Bütün Kafkasya'nın, Şirvanın, Gürcüstan'ın, Azerbaycan'ın feth ve işgelini arzu ve tavsiye eder, dururdu. Padişahın de fikri bu idi. Bir aralık sefer tedariki düşünüldü. Padişahın diğer mukarripleri telâşa düştüler.

Bu tasavvur husule gelirse Abaza paşa daha çok göze girecek, belki de Sadrazam ve Serdar olacaktır!

Abaza paşanın sedareti Yeniçeri ocağının mahvı demekti.

Müftü Yahya efendi, kaymakam Bayram paşa, silâhtar Mustafa paşa birleştiler, fesatları bir aralık akim kaldı.

En nihayet bir Ermeni işinden dolayı Abazayı idam ettirmeğe muvaffak oldular. Bir gün Anadoluhisarında Bostancıbaşı Doçe Mehmedin köşküne giden Padişahı Abaza aleyhine gene gamz ve padişahı iğzap eylediler.

Bu def'a Ermenilerden pek çok rüşvet aldığını ve para toplamaktaki maksadının bir fesat tertip ederek teğallüp ve isyan eylemek olduğunu; hâttâ bunun için Üsküdar cihetinde, birçok atları ve adamları daima işarete muntazır bir halde bulundurduğunu söylediler. O sırada Kudus kilisesi münasebetile Rum ve Ermeni cemaatları arasında münazaa çıkmış, iş divanı âliye kadar aksetmişti.

Gûya Ermeniler elli bin kuruş rüşvet ile Abaza Mehmet paşayı kendi taraflarına çekmiş imiş.

Padişah, Hisar eğlencesini terketti. Rumelihisarına geçti. Oradan da Doçe Mehmet ile süvari olarak Beşiktaş Kâğıthane yolile Ayasofyaya kadar geldi.

Bu suretle divanı hümayuna yaklaşan padişah bir oyun oynamaya lüzum gördü. Kendisi Ayasofyada saklandı.

Bir köylü elbisesile kıyafetini tebdil eden Doçe Mehmedi divana gönderdi. Doçe Mehmet, bir Sipahi şeklinde Sadrazam Bayram paşaya arzuhal verdi. Ve arzuhali verirken göz işareti ile kendini bildirdi. Kulağına yaklaşmasını emreden Sadrazama:

«Padişahın Ayasofyada beklemekte olduğunu, ve bugün divana çıkacak olan Ermeni vekillerinin katlonunması» iradesini tebliğ eyledi. Öylece yapıldı.

Abaza paşa da saraya davet olundu. Has bahçede Sırçalı köşke hapsedildi.

Katledileceğini anlayınca asla teğayyur ve teessür eseri göstermedi:

— Cenabı hakka hamdü ve senalar eylerim. Dünyada bir muradım kalmadı. Padişahımın fermanı makbulümdür! diyerek abdest ve namaz ve duadan sonra boynunu cellâda teslim eyledi.

Cenaze alayında şeyhülislâm ile birlikde bütün vüzera ve erkân hazır bulunmuşlar ve namazı Ayasofyada kılınarak tabutunu Koca Murat paşa türbesine kadar teşyi eylemişlerdir.

[2] Bu adamın mülevves olan lakabı boş bırakılmıştır.

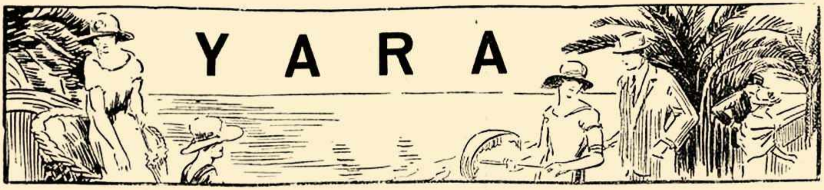

Ben, ortalık ağarmağa başladığı zaman biraz dalarak bir saat kadar uyumuşum. Gözlerimi açınca onu uyuyor buldum. Ateş düşmüştü. Ayaklarımın ucuna basarak odanın içinde gezinmeğe başladım. Ortalık tamamile aydınlanmıştı. Lâmbayı üfleyip perdeleri açtıktan sonra sobadaki kor olan ateşi aldım ve çay ibriğini mangalın üstüne koydum.

Bu sırada Mefkûre kımıldanarak gözlerini açmıştı, önce donuk nazarlarla etrafına bakındı. Sonra beni gördü ve gülümsedi:

— Nasıl oldun kızım? biraz iyileştin mi? diye sordm. Başıyle «Evet» işareti yaptı. Minderin kenarına oturmuştum:

— Yine üşüyor musun?

— Hayır.. üşümüyorum...

— Başının ağrısı geçti mi?

— Geçti muallim bey...

Yavaşca doğrularak oturdu. Dayanması için arkasına yastıklar yerleştirdim.

— Çay ister misin kızım?

Gözlerinin içi güldü:

— İsterim muallim bey...

Yavrucak belki de ne zamandanberi çay içmemişti. Yoksa bu kadar sevinmezdi.

Mefkûre, çayını içerken ben Emine kadını çağırdım.. O hâlâ Mefkûrenin benim kızım olduğuna inanmıyor ve mütemadiyen soruyordu:

— Sizin kızınız vardı demek?. Bak hele şu işe!..

Mefkûre kendisine hayret ve dikkatle bakan bu köylü kadının kim olduğunu anlamadığı için susuyordu. Gülerek dedim ki:

— Benim öz kızım değil Emine kadın, fakat bundan sonra babası ben olacağım..

Emine kadın daha ziyade hayrete düşmüştü:

— A... Demek... Şey. bu çocuğu evlâtlık aldınız...

— Evlâtlıktan daha yakın, sana ne diyorum.. O artık benim kendi kızım olacak.. Sonra her şeyi anlattım. İhtiyar kadın beni dikkatle dinledi, dinledi:

— Çok âlicenap bir adamsınız Beyefendi.. diye takdirle yüzüme baktı.

Ben Mefkûreye döndüm:

— Bak kızım.. Artık Emine kadın senin annen olacak... O seni kendi evlâdı gibi büyütecek..

Öyle değil mi Emine kadın?

İhtiyarın çukura kaçan gözleri sevinçle parlamıştı:

№: 4

Yazan:
KERİME NADİR

— Tabii Beyefendi.. ben ona neler öğreteceğim neler!!. Emine kadın onu tam bir ev kadını yapsın da görün...

***

Mefkûre iki gün sonra tamamile iyileşti. Emine kadın dün onu yıkamış, saçlarını taramış, arkasına da yeni dikdiği penbe entariyi giydirmiş... Böyle süsleyip benim yanıma gelince:

— Haydi, dedim. Hava biraz ısındı. İster misin seni azıcık gezdireyim?.

Bu teklife o kadar sevindi ki, ayaklarındaki parlak ruzgan iskarpinlere ve kısa beyaz çoraplarına bakarak:

— Beni böyle hiç tanımazlar değil mi muallim bey? diye sordu..

— Tanımazlar ya. dedim. Hem kim tanıyacak?..

O zaman iri ve parlak gözlerini yüzüme kaldırdı. Omuzlarını silkerek:

— Onlar işte!. dedi..

— Onlar kim?

— Hanım efendi beni şimdi aratır da!

— Hanım efendi artık sana karışamaz kızım... hem artık böyle şeyleri düşünme... Benim yanımda kimse sana birşey yapamaz...

Boynunu büktü ve sustu.

Rüzgâr yok... Kışa doğru nadir tesadüf olunan parlak ve güneşli günlerden biri.. Onunla İzmirin bütün güzel yerlerini dolaştık... Akşam üzeri eve döndüğümüz zaman ikimiz de yorgunluktan bitap düşmüştük..

***

Kızım yavaş yavaş yerine ısındı. Emine kadın ona dikiş dikmek ve ufak tefek ev işleri öğretiyor. gündüzleri yüzünü pek az görüyorum. Geceleri gaz lâmbasının altında, yarım kalan tahsilini ilerletmek için, ders gösteriyorum. Benim odanın karşısındaki küçük odayı ona verdim. Buna o kadar sevindi ki, kendini alamıyarak boynuma sıçradı ve yanaklarımı sevinç buselerile öptü.

***

Öğle yemeğinden sonra biraz yatağıma uzanmıştım. Tam içim geçerken hızlı hızlı sokak kapısı çalındı.

Merdivenlerde duyulan ayak sesleri kapımın önünden geçti ve kayboldu. Çok geçmeden Mefkûre telâşla içeri girdi:

— Muallim bey.. genç bir hanım geldi.. sizinle görüşecekmiş...

Ayağa kalktım. Aynanın önünde kılığımı düzelttim. Sonra Mefkûreye dönerek:

— Salona aldın değil mi kızım? diye sordum.

— Evet muallim bey...

Onun bana daima «Muallim bey» diyişine ilk defa dikkat ediyordum.

— Niçin bana muallim bey diyorsun Mefkûre?.. Artık bunu söyleme!

Yüzüme baktı:

—Ne diyeyim peki?..

— Baba de...

Bu söz o kadar tuhafına gitti ki birkaç defa gülerek «Baba, baba» diye tekrarladı..

— Söyliyemem ki muallim bey.. bir kere ağzım alışmış...

— O halde başkalarının yanında öyle dersin olur mu?

— Peki muallim bey...

Gelenin kim olduğunu tahmin ettiğim için ağır davranıyordum. Bu Esma hanımdan başka kimse değildi..

Salona girdiğim zaman onu geniş bir koltuğa gömülmüş, duvardaki resimlere bakarken buldum.

— Safa geldiniz hanımefendi, diyerek elini sıktım ve karşısına oturdum, çoktandır gelmiyordu. Hatta Mefkûre onu hiç görmemişti. Bu ani ziyaretin mutlaka bir sebebi vardı.

— Sizi rahatsız ettim galiba! dedi.

— Estağfirulla, dedim. Niçin? bilâkis memnun o'dum.

Öteden beriden konuşmağa başladık. her zamankinden daha lâübali idi. Mefkûrenin kim olduğunu sordu ve ince, ince tafsilât aldı. Vakit epi gecikmişti, Fakat hiç gitmeğe niyetli görünmiyordu.

Tavırlarından birşey söylemek istediğini ve söze başlamak için fırsat kolladığını hissediyordum. Nihayet sordu:

— Urfi bey, siz niçin evlenmediniz?.

Bu, öyle bir sualdi ki cevap vermek için çok düşünmek lâzımdı. Fakat tereddüt bile etmeden:

— Bilmem, dedim. Buna hiç ihtiyaç hissetmedim..

Uzun uzun güldü:

— İhtiyaç hissetmediniz mi?. Halbuki her erkek evlenmek ihtiyacındadır. çünkü bakılmak ister...

Bu söz gururumu kırmıştı. Onun kastettiği şeyi anlıyordum:

«Sizin gibi alil bir adam bakılmağa muhtaçtır. Onun için evlenmeliydiniz!..» demek istiyordu. Biraz dik cevap verdim:

— Evlenmek ihtiyacile, bakılmak ihtiyacı ayni şey değildir.. Evlenmek istiyen bir adam her halde bakılayım diye evlenmez. Onun yegâne gayesi bir yuva kurmak, bu yuvada ahenkli bir saadet vücude getirmek, karısı ve çocuklarile mütekabil samimiyet ve sevgi bağları içinde yaşamaktır..

Bakılmak ihtiyacında bulunan bir adam ise, sıhhatının şekline göre ya bir sıhhat yurduna, yahut ta bir pansiyona gider... Bana gelince: Evlenmek istemedim, çünkü tahayyül ettiğim, dilediğim bir aile saadetine nail olamıyacaktım.. Beyhude yere..

Sözümü kesti:

— Şu halde evlenmeğe ihtiyaç duymuşsunuz. Arzu etmek, dilemek te ihtiyaçtan gelir.. Biraz evvel sarfettiğiniz «İhtiyaç hissetmedim» cümlesini tashih ediniz lütfen!..

— Fakat siz de evlenmekle bakılmak ihtiyaçlarının bir olmadığını itiraf edin..

Güldü:

— Peki itiraf ediyorum.. devam ediniz..

— Evet,. ne diyordum... Beyhude yere bir kadını yarım vücuduma bağlıyacak, kırık hayatıma yoldaş edecektim; işte bunu yapmaktan çekindim. Belki de bana ömrünü vakfedecek, herşeye boyun eğerek bana «Kocam» diye dört elle sarılacak bir kadına tesadüf ederdim. Fakat ona günâh değil mi idi?.. İşte bunları düşündüm, vücudumun bakılmak ihtiyacının ruhumdaki sevgi ihtiyacından daha büyük oluşu beni hayatımın sonuna kadar yalnız yaşamağa mahkûm etti.

Dikkatle dinliyordu:

— Peki, dedi. Sizi hem sevecek, hem de tedavi edecek bir kadına tesadüf etse idiniz?..

Güldüm:

— Artık geçti hanımefendi... Bundan sonra evlenmeği hatırıma bile getirmem.. Hem şimdi yalnız da değilim.. Yegâne gayem Mefkûreyi büyüterek gelin etmek ve onun çocuklarını görmektir. Büyük baba olmak zevki bana tahayyül ettiğim saadeti duyurmağa kâfi geliyor. Zaten fazla birşey istemeğe kendimde hak göremiyorum..

Canı sıkılmış gibi yüzünü buruşturuyordu. Gözleri halının köşesinde bir müddet düşündü. Sonra başını kaldırarak yüzüme baktı:

— Daha çok gençsiniz Urfi bey.. Boş zihniyetlerle beyhude yere kendinize yazık ediyorsunuz.. bu yaşta bu kadar ümitsizliğe kapılarak her şeyden elini çekmek doğru mudur? Siz arzu etseniz.. Bugün tahayyül ettiğiniz saadete kavuşursunuz..

Ne demek istediğini anlıyordum. O dakikada ağzımdan çıkacak en ufak bir söz ona büyük ümitler verecekti. Fakat kaşlarımı çatarak gözlerimi bir noktaya diktim. Kat'i bir sesle:

— Ben mes'udum, dedim. Hayatımın şeklini değiştirmek arzusunda da hiç değilim. Hem rica ederim bu bahsi kapayalım artık...

Bozulduğunu belli etmemek için gülmeğe çalışıyordu. Nihayet gitmek vaktinin geldiğini hatırlıyarak müsaade istedi ve yarı dargın bir halde çıkıp gitti.

. . . .

Gece lâmbasının ışığında ders yaparken Mefkûre sordu:

— Muallim bey, bugün gelen hanım kimdi?

— Tanımazsın kızım.. Kendisine bir resim yapmıştım. Şinasi Ekrem beyin komşusu imiş...

— Peki, bu gün niçin gelmiş?..

— Şey... Resmin fiatını görüşmek için!

— Ama muallim bey sizinle çok uzun konuştu. Giderken de benim saçımı çekti: «Urfi bey seni çok seviyor küçük. Ne bahtiyarsın...» dedi. Lâmbanın titrek ışığında bir ipek yığını gibi duran sarı saçlarını okşadım:

— Sen şimdi onu bırak ta kızım dersine bak... Artık yatma zamanı geliyor". Cevap vermedi.. Gülerek başını kitabının üzerine eğdi.

* * *

İKİNCİ KISIM

Sekiz Sene Sonra

Sakin ve parlak bir ilkbahar günü... Tabiat, güneşin sıcak ışıkları altında yavaş yavaş canlanıyor gibi!.. Hafif hafif esen tatlı bir rüzgâr, uzaklardan çiçek kokuları getiriyor...

Odamın kapısı hızla açıldı, Mefkûre büyük bir neş'e ile içeri girdi:

— Muallim bey, size bir müjdem var... Sevincinden yerinde duramıyordu. Merak ederek sordum:

— Ne müjdesi?. Mutlaka yine bir yerden güzel bir roman bulmuşsundur...

— Hayır, hayır!. Bilemediniz. Bu akşam Şinasi beylerin danslı çayına davetliyiz... Büyük kızı Avrupadan gelince mutlaka böyle bir eğlenti yapılmasını istemiş... Bizi de çağırıyorlar... Bana Samiye hanım kendisi söyledi...

Gülmeğe başladım:

— Hâlâ çocuksun Mefkûre..: Bunda bu kadar sevinecek ne var?..

Biraz istihfafla yüzüme baktı:

— Aman ne tuhafsınız muallim bey!.. kırk yılda bir neş'elendim, onu da çok gördünüz...

— Hayır çok görmedim. Fakat ehemmiyetsiz bir şeyin seni bu kadar sevindirebileceğine hayret ettim.

Dargın bir tavırla başını çevirdi:

— Darılma Mefkûre!.. İstersen gideriz.'.. Senin arzunu hiçbir zaman kırmak istemem...

Büyük bir ciddiyetle gözlerini açtı:

— Demek gitmiyecektiniz?. Benim arzumu kırmamak için buna katlanacaksınız? sonra hafifce kaşlarını çatarak omuzlarını silkti:

— Gitmeyiveririz.. Ne çıkar?..

Onun büyük neş'esinin böyle birdenbire hiddete kalbolduğunu görmek çok hoşuma gitti. Hatta kızdırmak istiyordum. Fakat o hızla arkasını dönerek yürümek istedi. Seri bir hareketle kuvvetlice bileğinden yakalayarak:

— Bu kızgınlık sana o kadar yakışıyor ki; dedim. Fakat darılma... Bu akşam danslı çaya gideceğiz.. Hem bunu ben istiyorum..

Yüzüme bakmıyordu.

— Bana darıldın demek?.. Kaldır başını.. Neden yüzüme bakmıyorsun?..

İki bileğini birden tutarak sarstım:

— Mefkûre!.

Bir anda gözlerini kaldırdı, ta gözlerimin içine baktı.

— Barıştık değil mi?..

Hareket etmeden cevap verdi:

— Evet...

Sonra uzun kirpikleri indi. Ellerini avuçlarımdan kurtararak yürüyüp dışarı çıktı.

* * *

Şinasi Ekrem beyin büyük salonu çok kalabalıktı. Davetlilerin bir kısmı, havanın güzelliğinden istifade ederek balkona ve bahçeye çıkmışlardı. Daha dans başlamadığı için herkes parti parti toplanmış konuşuyor ve sohbet ediyordu. Mefkûre ile benim etrafımda dört beş kişilik bir kalabalık vardı: Samiye hanımın kocası, Muhtar bey dedikleri bir delikanlı, Şinasi beyin küçük kızı ve daha birkaç hanım... Mefkûre eski neş'esini bulmuştu. Onlarla konuşurken dudaklarındaki güzel tebessümü hiç bozmuyordu.

Bir aralık yanımıza Esma hanım da geldi. O iki sene evvel bir tüccarla evlenmiş ve şimdi onunla yaşıyordu. Bu sırada Mefkûreyi yanımdan alıp götürdüler.. Ben, Esma hanımla yalnız kalmamak için, Muhtarla Samiye hanımın kocasını lâfa tutuyor ve onunla hiç meşgul olmıyor görünüyordum, bereket versin ki çok durmadı, birşey bahane ederek çekilip gitti.

Dans başlamıştı. Yanıma gelip oturan Mefkûreye döndüm:

— Arkası var —

HATEMÎ

Yazan :
Osman Nuri PEREMECİ

On altıncı asırda Edirnede yetişen şairlerden biri de Hatemî beydir. Hatemî'nin asıl adı İbrahim olup Lüleburgazda camii olan Sipahi Mehmet beyin evlâdından divane Mahmut beyin oğlu idi. Edirne'de doğmuş, çocukluğunda Haremi hassa alınarak orada terbiye görüp yetişmiş, bilâhara babasının ve dedesinin kılıcına sahip olarak Sipahilik meslekini tutmuş idi.

İbrahim bey, şiirlerinde ilk önce Matemî mahlâsını kullanıyordu. Sonunda Hatemî tahallûs etmiştir. Tezkere, İbrahim Hatemî hakkında:

«Şairi muhterî ve vasılı netayici asıl -ü- fer'dir» diyor. Mürettep divanı varmış. Şu gazel onundur:

Ey gönül; ehli fenâ ol, geyüben[1] köhne nemed[2]
Akıbet hâk olıser [3] çünki bilirsin bu cesed
Kalbine marifetüllah tecelli etmez.
Nitekim sende ola buğzu hevâ, hıkdü hased
Gönlünü celıdedip envarı maarifle pür et
Diler isen ki seni kul edine miri Ahad
Razını eyleme ifşâ olur olmaz nâsa
Duymasın dildeki esrarı nihânın bir ahad
Hatemî, sür yüzünü hazreti pir işiğine
Yine anden irişir, sana irişirse meded.

Yine ondan:

Kan boşansa kesicek başımı cânân eline
Reşkeder anin o dem pençei mercân eline
Şehsüvârım, seri galtanıma öykendi deyü
Aldı meydana gûyi, yine çevkân eline
Gönlümüz almaz ele ol ruhı gül, oldu bahar
Bülbülin aldı nice servi hırâmân eline
Şah ucunda sanırım bir güli hamra açılır.
Sâkı, sâgar sunucak ol güli handân eline
Meyi rengini maarif kadehidir bu gazel
Hatemi - vâr yaraşır ol şehi devran eline

Yine Hatemî'nin:

Hammama giren ol güli nâzik bedeni gör.
Pehlûsu temâşâdır, o billûr teni gör.
Can verse eğer tut sakın etme taaccüp
Ko söyliyeni, sözüm işit, söyleteni gör.
Bu şepte nice yâr ile olur deyû sohbet
Sır [4] tevbeleri bâdei peyman şikeni gör
Aşık olalı Hatemi ol mihri münire
Za'file helâk etti gamü gussa beni, gör.

Türkçemizin darbımeselleri sırasına girmiş olan şu aşağıdaki beyit de Hatemînindir:

Erişir menzili maksuduna âheste giden
Tiz reftâr olanın pâyine dâmen dolaşır

Bu da onun:

Hat değildir görünen âbi ızârında veli
Bivefalık o mehin kir getiriptir yüzüne

Yine onun:

Yâre sorunca şivei kaddi nihâlini
Dedi, gel etme bana kıyâmet süâlini

Bu da Hatemî'nin:

Görüp nâfında cânânın bugün bir hali amber bû
Nedir, dedim; göbek miski, dedi, ol gözleri âhû

Bu da onun:

Çâk olan desti cefa ile giribânımdır.
İlişen hari gamû mihnete dâmânımdır

İbrahim Hatemî, Kanûnî, ikinci sultan Selim, üçüncü sultan Murad devirlerinde yaşadıktan sonra 1004 - 1596 senesinde üçüncü sultan Mehmet gününde Edirnede öldü. Merhumun ölümüne o zaman hayatta olan Edirne şairlerinden Mama zade Ahmet Hâdi, şu tarihi söylemiş idi.

Hatemiye tevbei tevfik ile irüp ecel
Buldu hüsni hatime, tarihi " Hatmi bibedel "

dir. Bu tarih san'atlidir. Hatm kelimesinin ebced hisabı ile tutarı olan(1040) dan bedel kelimesinin tutarı olan (36) çıkarılarak (1004) senesi bulunur.

Maatteessüf, çok aradığım halde Hatemî'nin mezarını bulamadım.

[1] Geyüben — Bırakılmış bir hal terkibi sigası olup bugün bu manada (giyerek) sigası kullanılır.

[2] Nemed — Gebe, çul manasınadır.

[3] Olıser — Olacaktır yerine bugün kullanılmaz olmuş bir istikbal sigası.

[4] Sır — Kırar manasına sınmak masdarından muzaridir; bu masdar şimdi Türkçede kullanılmıyor. Yalnız mutavaatı olan sınmak masdarı kullanılıyor.

GÜLÜNÇ FIKRALAR:

Sultan Mahmut Gaznevî, bir gün tebdilen nedimi ile beraber ava çıkar. Bir aralık nedimi bir havaya bir de uzaktan görünen köye bakar ve:

— Sultanım havada tahavvül izleri görüyorum birdenbire bir fırtına kopacak vakıt; ve zamanile şu köye gidelim.

der. Sultan Mahmut Gaznevî:

— Tebeddülâtı havaiyeyi çobanlar daha iyi bilir. Şu çobana soralım? diyerek o civarda hayvanlarını otlatan çobana seslenir. Çoban gelir sorarlar; çoban bir keçinin kuyruğunu muayeneden sonra:

Havada tebeddül nişanesi olmadığını söyler, avcıları tatmin eyler ve:

— Havada rutubet olursa keçilerin kuyruğu düşük olur. Şimdi baktım gördüm ki kuyruk kalkık.. bundan anladım fırtına alâmeti yok.

Bu teminat üzerine Sultan Mahmutla nedimi av avlamağa koyulurlar. Köyden daha ziyade uzaklaşırlar.

Birdenbire bir bora, bir fırtına zuhur eder; ikisi de sırsıklam olur. Sultan Mahmut nedimine:

— Bu ne hal?. Ne yapacağız?

deyince nedimi şu cevabı verir.

— Müneccimi çoban, mizanülhavası keçi kuyruğu olanın hâli budur.

Serenatlar:

İÇİMDEKİ DENİZ

Yazan :
Naciye EVREN

O akşam kıyılar efsaneler ve peri kızlarile doluydu sanki.

Tren; bir oyma, bir dantel inceliğile denizi kucaklıyan Marmara kıyılarında kaybolan güneşi kovalıyor gibi koşuyor

Güneş, kayalara tunçtan renkler serpeliyor.

Trenin homurtu ve yaygarasıdan ürken köpük kadar beyaz, bir bulût parçası kadar hafif martılar sahillerdeki kayalardan uçuşuyor, göklerde süzülüyor ve geride kalıyorlar.

Bu akşam Marmaranın ruhu konuşuyor..

Bu akşam ümit dolu, şiir dolu, sevgi ve hayal dolu ilâhî bir akşam. İçinde; sevgiden, hasretten ayrılıktan, kavuşmadan, saadetten renk renk, biçim biçim, ılık ılık duygular kaynaşan genç adam söylemek, anlatmak, gülmek, düşünmek, haykırmak, susmak istiyor... Sesi, tüllenen karşı yamaçlardan akisler getirinceye kadar neşesinden, sevincinden, ruhuna kanad geren saadetinden ses vermek ve sonra sevgilisinin gözlerinin engin rengini içercesine onun bakışlarına dalarak susmak ve dinlenmek istiyor.

Onlara her şey, her şey tatlı ve mesut görünüyor. Hele tabiat, hoşnutluğundan katıla katıla gülüyor...

Akşam yavaş yavaş geceleşiyor. Bu gelen gece, gecelerin en korkusuzu, en ışıklısı, en tatlısı... Bu gecede bir bahar sabahının sevimliliği ve mahmurluğu, bir şiir esrarı var..

Gün batıyor...

— Gün ne güzel batıyor sevgilim!.. Ne olur, bu yol bitmese, gitsek, mütemadiyen gitsek. Bu tren bizi göklerin, denizlerin, ufukların, bulûtların ardına uçursa!..

Ne çıkar, ne çıkar biriciğim... Bu yol bitebilir, bitecektir. Fakat yolculuğumuz asla bitmiyecektir. Biz ayni yolun ebedî yolcularıyız, değil mi?..

Bir manolya kadar hassas genç kız bir melek itimadile başını sallıyor..

Bir genç adamın ruhunun dudaklarında güzel sevgilisinin adı..

Tekerlek ve ray mücadelesinin sert ve hırçın sesini dinliyorlar.

Maddî varlıklarından habersizler.

Genç kızın güzel başını süsleyen ipek saçları rüzgârlarla uçuşuyor.

Düşünüyor, konuşuyor, gülüşüyor ve susuyorlar..

Birbirlerile, geceyle, mehtapla, denizle herşeyle, herşeyle konuşuyorlar. Gözlerinin değdiği her varlık onlara bir şeyler fısıldayor...

Yollar bir yumak gibi düğümleniyor, kıvrılıyor ve açılıyor..

Lokomotifin savurduğu kıvılcımlar bulundukları pencereye kadar geliyor, etraflarında ateş böcekleri gibi uçuşuyorlar.

— Ateş böcekleri!..

Deniz; ayın serpdiği ışıkları kucaklamış, bir saadet uykusu içinde dalgın yatıyor. Marmaranın ruhu bu ışıklarla bir rüya âleminde yaşıyor, konuşuyor..

Genç kızın güzel başını süsliyen ipek saçları rüzgârda dalgalanıyor...

Konuşuyorlar, gülüşüyor, düşünüyorlar, dinliyorlar....

Tarihte Garip Vak'alar:

Gedik Ahmet Paşa, Fatih Sultan Mehmet devri saltanatında dört sene sadaret mevkiini işgal eden değerli vezirlerdendir.

Sadareti zamanında büyük muvaffakıyetler temin etmiştir.

Fatih Sultan Mehmedin zamanı saltanatında hemen bütün muharebelerde bulunmuş ve ekserisinde serdarlık etmiştir.

Karamanoğulların] külliyen mağlûp, Silifke ve Ermenaki feth eylemiş olduğu gibi, Trabzon seferinde de tedabir ve şecaatından istifade edilmiştir.

Sadareti zamanında 300 gemiden mürekkep donanma ile Karadenize çıkarak Cenevizlilerin elinde bulunan Kefeyi ve Çerkezistan hududuna kadar bütün Azak sahillerini fethederek o cihetten de Osmanlı hudutlarını tevsie muvaffak olmuştur.

Sultan Bayezidin culusunda, Ahmet Paşa bilzarur culûs tebriğine musaraat eylemiş ise de, yeni padişah, Ahmet Paşaya ihtiyacı olabileceğini düşünerek eski bir vak'adan mütevellit kinini izhar etmemiş ve hissiyatını ketmeyliyerek iltifat ve teminatta bulunmuştur; çünkü Sultan Bayezit, babasının sağlığında Ahmet Paşadan pek kaba ve sert muamele görmüştü.

Bir muharebe günü şehzade maiyetindeki askeri maharetsizce sevk ve idare etmesinden dolayı Ahmet Paşa, Şehzadeyi sert bir lisanla tenkit ve takbih eylemişti.

Şehzade, Bayezit bu çüretine onu pişman edeceği beyaniyle tehdit eylemesi üzerine Ahmet Paşa bilâ perva :

— Bana ne yapabilirsin? Babamın ruhuna yemin ederim ki eğer bir gün tahta nail olursan senin hizmetinde kılınç kullanmam. Cevabını vermişti.

Ahmet Paşa, Sultan Bayezit tahta çıktıktan sonra ilk defa Yenişehir muharebesinde huzura çıktığında kılıcının âdet hilâfına olarak beline değil atının eğer kayışına asılı olduğunu gören Padişah :

— Paşa, sen pek eski şeyleri tahattür ediyorsun. Gençliğim zamanının hatalarını unut, kılıcını kuşan, düşmanlarım aleyhinde kullan!

dedi. Ahmet Paşayı temin eyledi. Padişah ile vezir arasındaki bu barışma ne dereceye kadar samimi idi?

Filhakika Cem vakasındaki muharebelerde ve diğer isyanların tekilinde Ahmet Paşa büyük muvaffakiyetler temin eylemiş yararlığını bir kat daha isbat eylemiştir.

Zahiren barışılmış olmakla beraber Gedik Ahmet Paşa Venedikle akt olunan sulhu şiddetle tenkit ettiği gibi Rados şövalyelerinin elçileriyle icrasına memur olduğu müzakereden çekilmiş ve Padişah, kardeşi Cem sultanın esaretinin devamı için tarikata muayyen miktarda vergi verme suretile haysiyeti hukûmeti payimal eylediğinden dolayı aleni şikâyetlerde bulunuyordu.

Bayezidin bu kabil muamelât ve icraatını tenkit eylemesi, ve ötedenberi Padişahın nail iltifatına olan Hızır bey Zade Mustafa Paşa aleyhinde vaki muamelesi, Sultan Bayezidin Paşa hakkındaki eski infialini tazeledi.

Haylı vakıttanberi düşman telâkki eylediği bu değerli vezirden intikam almağa karar verdi.

Sultan Bayezit, Karaman seferinin hitamından sonra İstanbula avdet eyledi. Beş hafta sonra sarayda büyük bir ziyafet tertip olundu.

Bu ziyafete bütün vezirler davetli bulunuyordu.

Ziyafetin nihayetinde cümlesine hilatlar gidirildi.

Yalnız Kefe ve Otranto fatihi, ve Şehzade Cem Sultanın galibi Gedik Ahmet Paşayı istisna ile kendisine sırmalı kaftan yerine ölüm alâmeti olmak üzre siyah ketenden bir kaftan verildi.

Padişahın bir işareti üzerine bir dilsiz Ahmet Paşayı hançerle öldürdü, diğer bir rivayete göre bu feci vaka Edirnedeki yeni sarayda ika edilmiştir..

ANKARA YARDIM SEVENLER KURUMU

Ankara (Yardım Sevenler Kurumu) Reisi Bayan Nevber Sevübtekin Diyor ki: Millî Şefimiz İsmet İnönünün Ve Kıymetli Mareşalimizin Eşlerinin Hudutsuz Faaliyet Ve Yardımlarile Kurumumuz Vazifesini Emsâlsiz Bir Surette Başarmaktadır.

Yazan:

NİYAZİ ACUN

Yeşil akasya ağaçlarının gölgesini yere seren güneşin sıcaklığını duymuş çiçekli bir bahçeye girdim.

Yenişehirin gölgeli yolları, ağaçları ve rengarenk çiçeklerle süslü bahçeli evleri, Ankaranın bozkırda bir şehir olduğunu insana unutturuyor.. Bozkırın ortasında - dünün çamlı Ankarası - mazinin yeşil çamlarına yetişmiye çalışan bir güzellikle Cümhuriyet hükûmetinin bir eseri olarak yükseliyor.

Dün fena söyliyenler bugün Ankaranın bu yeşil ve çiçekli bahçelerini görünce, söylediklerinden muhakkak ki teeddüb ederler.

Bu düşüncelerle bahçede iki katlı bir evin önüne geldim.. Bu esnada, bahçıvana çiçeklerin bakımı hakkında direktif veren General Kâzım Sevübtekin beni görünce, yüzüne daima gençlik ve sıhhat serpeliyen güler yüzile, eşi bayan Nevberin evde olduğunu söyledi.

Ankaranın ilk yapılan binalarından olan Generalın evinin sokak kapısından girince antrede eski konaklara mahsus ev eşyasile, karşılaştım.

Kapının zilini çaldığım vakit beyaz önlüklü, beyaz külahlı ahçı başı bana:

— Kimi istiyon? dedi.

Ben de:

— Bayan Nevberi, dedim.

Bu sözüm üzerine ahçı başı başka sual sormadı beni misafir salonuna götürdü.

Büyük bir salonun muhteşem mobilyelerinden bir koltuğa oturdum. Az bir zaman sonra (Yardım Sevenler Kurumu) reisi bayan Nevber salona geldi.

Hayır Cemiyetinin reisliğindeki faaliyeti kadar evinde de ev kadını olan reis, üzerine bir ropdöşambr giymiş olarak salona geldi.

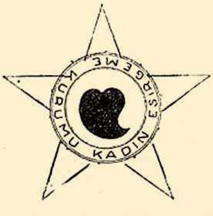

Kurumun âlâmeti farikası

General gibi o da güler yüzile:

— Kılığıma kıyafetime bakmayınız; ev kadınlığı.. hizmetçi kullanmak âdetim değildir, kızlarımı evlendirdim. evin bütün işi şimdi benim üzerimde.

Bu söz bende şu intibaı hasıl etti:

Bayan Nevber hakiki bir anne, hakiki bir kadın olduğu içindir ki, reisliğini ifa ettiği kurumun gayesini tahakkuk ettirmeye canla başla çalışmaktadır.

Bayan Nevber misafirperverliğini ikramlarile, tatlı konuşmalarile, güler yüzile muhite tanıtmıştır..

Kahvemizi içerken, Ankarada kadın hizmetçi buhranını önlemek üzre, erkek ahçı çalıştırılması pek revaçta olduğundan, deminki ahçı başı salona geldi ve:

— Hanımefendi, dedi. Dışarıda bir bayan sizi görmek istiyor.

Bayan Nevber bana:

— Ah! İsabet.. Kurumumuzun yaptırdığı işleri görünüz, dedi.

Sokak kapısının yanına gittik. Burada büyük bir sandık duruyordu. Reis bu sandığı açtı. İçinde örülmüş ve örülmemiş yünler vardı.

İzah etti:

— Erzincan felâketzedeleri için İngilizler Kızılaya yün göndermiş, Kızılay da bunların, kullanılabilecek hale getirilmeleri için, bize Kurumumuza verdi. Biz de, makinalarımızla örüyoruz.

***

1 — Bayan Fitnat Fevzi Çakmak. 2 — Kurum reisi Nevber Sevübtekin. 3 — Tezer. 4 — Sevda Cenab. 5 — İkinci reis. 6 — Çocuk Esirgeme Kurumu Reisi Dr.Fuat UMAY.

Yardım sevenler Kurumunun himayesini görenlerden bir gurup

İlk misafir edildiğim salona geldik. Bayan Nevber'in, eşi kıymetli General ve meb'us Kâzım Sevübtekin bahçede işini bitirmişti; o da salona geldi.

«Atatürk» ün kendilerine soy adı verdikleri General, konuşmamızın inkitaa uğramamasını rica ederek, bizden uzakta bir pencere kenarına oturarak bahçesinin çiçeklerini keyifli keyifli seyre daldı..

Reisin ikram ettiği sigarayı içerken duvarlarını süsliyen «Atatürk», «İnönü» ile beraber olan resimlerini seyrediyordum.

Konuşmamızı Yardım Sevenler Kurumuna intikal ettirdim.

Sordum:

— Kurumunuzun İstanbuldaki Kadınlar Cemiyeti ile hiçbir alâkası var mı idi?

Bu sualimi hiç düşünmeden tekzip etti:

— Hayır. İstanbul Kadınlar Cemiyetinin bizim kurumumuzun nizamnamesi ile de bir münasebeti yoktur. İstanbul Kadınlar Cemiyeti, son zamanlardaki toplantılarında siyasi faaliyet göstermesinden dolayı hükûmetçe kapatılmıştır.

Yardım Sevenler Kurumunun gayesi fakir, ihtiyar, çok çocuklu, hasta kadınlara yardım etmektir.

— Kurumunuzun yardımından fakir mektepli kızlar da istifade ediyor mu?

Şefkat ışıklarile parlıyan gözleri gülümsiyerek:

— Kurumumuzun himayesinde okuyan fakir ve hasta kızlarımız vardır. Hasta kızlarımızdan bazılarını İstanbulda hastanelerde tedavi ettiriyoruz.

— Bu hayırlı işleri başaran kurumunuz nasıl teşekkül etti? Ve kaç yıldan beri faaliyettedir?

Sigarasından bir duman çekerek:

— Burada ismini hürmetle anacağım *Çocuk Esirgeme Kurumu Reisi Kırklareli Saylavı Doktor Fuat Umay*, şimdi Ankara Kız Lisesi müdürü bulunan Bayan Tezer ve Bayan Süreyya'yı çağırıyor; Çocuk Esirgeme Kurumunun bir kolu olarak

Yardım Sevenler Kurumu Reisi Bayan Nevber Sevübtekin

Kurumu Reisinin Kıyafet Balosunda çekilen resmi

Kadın Yardım Sevenler Kurumunu açmalarını rica ediyor. Bayan Süreyya ve Tezer beni görerek bay Fuat Umayın kendilerine yaptığı teklifi söylüyorlar. Bu yerinde teklif, ihtiyacını kendimce duyduğum böyle bir kurumun hayat bulmasını intaç ettireceğinden milli hislerimi okşadı.

Ben de hemen Bayan İnönü ve Bayan Fevzi Çakmağa müracaat ettim.

Derhal bir toplantı yaptık. Ve Bayan Fevzi Çakmağı birinci reis seçtik, Bayan İnönüyü de fahri reis kabul ettik. Ben de ikinci reis oldum.

Kurumun faaliyetlerinin daha inkişaf etmesi için beni reis seçtiler.

Kıymetli General Kâzım Sevübtekin seslendi:

— Bayan konuşmalarına dikkat et, karşınızdaki gazetecidir.

O da, gülerek:

— Kurumumuzun faaliyetlerinden başka birşey anlatacak değilim.

Ve bana dönerek Kurum hakkında şu mufassal izahatı verdi:

— Alâmeti farikası kırmızı yürek olan Kadın Esirgeme Kurumunun (Yardım Sevenler Kurumu) merkezi Ankaradır.

— Gayesi?

— Kadınlarımızın içtimai, sıhhi ve ruhi ihtiyaçlarını tatmine matuftur. Bu gayelere vasıl olmak için:

A - Neşriyat,
B - Tetkikat.
C - Mürakabe usulü caridir.

Bundan başka şu işleri de başarmaktayız:

a) İş evleri tesisi.
b) Kütüphaneler. dershaneler teşkili.
c) Muayenehaneler tesisi.
d) Çok çocuklu anaların hizmete yerleştirilmesi.
e) Gündüzleri hizmete giden anaların çocuklarının Esirgeme kurumunun çocuk yuvalarına yerleştirmeleri.
f) Muhtaç kadınların doğumlarında muavenet yapmak, ebe tedarik etmek.

Ve anaların hayatını tehlikeye koyan iskatı cenin fenalıklarının önünü almak için hükûmet nezdinde teşebbüsatta bulunmak, genç kızları korumak, anaların her yerde hakkını müdafaa edip korumaktır.

Bayan Nevberin anlattığı bu işler, fakir ve kimsesiz Türk kadının cemiyet dahilinde yalnız olmadığını isbat ediyor.

— Kurumunuzun bu işleri başarması için âzâ faaliyetleriniz mükemmel midir?

— Hayır seven ve hizmet etmek istiyen herkes kuruma üye olabilir. Âzalar senede en az bir lira vermek mecburiyetindedirler.

— Kurumunuzun âzâ gelirlerinden başka geliri var mıdır?

— Kurumumuz Emvali Gayri Menkuleyi de tasarruf eder. Vasiyet ve hibe vesair suretile kendisine teberru edilen her türlü malları kabul ve tasarruf eder; Hükûmetin, Evkafın, Belediyenin vesair kimselerin verecekleri gelir ve teberru ve tertip edeceği sergi, müsamere, tenezzüh, konferans, çiçek satışı, her nevi yarışlar, şefkat pazarları, rozet tevzii, piyango kurumumuzun hayatiyetini ve gayelerini idame ettirmektedir.

Erzincan zelzelesinde ismine uygun faaliyetini yakından görüp tanıdığım kurumun muvaffakiyeti cidden şayanı tebriktir.

Ankaranın münevver bayanlarının, Bayan İnönü ve Bayan Çakmağın himayelerindeki bu sonsuz mesaileri, yoksul kadınlara, kızlara, çocuklu ailelere bir şefkat kucağıdır. Bu şefkat teşekkülü onların her türlü sıkıntısını gidermektedir.

Kurumun devamlı gelirlerinden biri de yün örme makinelerinin faaliyetidir.

Çocuk Esirgeme Kurumu gibi yaptığı insani yardımlarile istikbalini kökleştiren kurumun reisi, yaptığından zevk alan insanların güler yüzile bana dedi ki: "Milli Şefimiz İsmet İnönünün ve kıymetli Mareşalimizin eşlerinin hudutsuz faaliyet ve yardımlarile Yardım Sevenler Kurumu vazifesini emsalsiz bir surette başarmaktadır».

Sayın General Kâzım Sevübtekin ve eşi Bayan Nevbere veda ederek tatlı bir sohbetten ayrıldım.

1 — Mevber Sevübtekin 2 — Saylav Nakiye Elgün 3 — Eski Dahiliye Vekilinin Eşi Uybadın 4 — Bayan Celâl Bayar 5 — B. Velet İzbudak 6 — B. Makbule Eldeniz 7 — B. Tezer 8 — B. Münir Akkaya 9 — Mardin Mebusu Edip Kemâl Ergin 10 — B. Huriye Öniz (Sabık Diyarbakır Mebusu) 11 — İzmir Mebusu Benal Arıman 12 — Eski Bolu Mebusu 14 — B. Melâhat Özbudur 15 — Edirne mebusu B. Fatma Mimik 17 — B. Zeynep Menemenci

Büyük Hikâye:

Susayan Toprak

Yazan: RAGIP ŞEVKİ

Dedenin Osman askerden dönünce, yirmi iki senedenberi içinde yaşadığı köyü büsbütün berbat, çirkin ve kötü gördü. Kerpiç evlerin damlarındaki tezek yığınlarından, sokakların çamuruna, çıplak, şiş karınlı çocuklara ve hasta benizli köylülere kadar herşey ona acınacak, tiksinecek ve nefret edilecek şeyler gibi geldi. Bu ne haldi? Yirmi iki sene o, bu pis sokaklı, tezek damlı köyde mi büyümüştü? Tıpkı bu şiş karınlı, sıtmalı çocuklar gibi mi yaşamış, ömrünü böyle kötü yerde mi geçirmişti?

Köye geldiği gün, bütün köylüler Dedenin Osmana hayretle, iştiyakla baktılar. «Ne de gelişmiş, güzelleşmiş. Bu esbapları şehirde mi almış? Onbaşı olduğunu duymuşlardı emme.. eh, Dedenin Osman bu kerte değişir mi? Yüzü al al olmuş. Saçı şehir efendisi gibi taralı.. bi kalmışsa, yüzünün yanıklığı kalmış, o gıdar... »

Osman askerliğini yaparken çok şeyler öğrenmişti, artık biliyordu ki, dünya öküzün boynuzlarında değil, boşlukta döne döne duruyor.. güneş bütün dünyaların efendisi.. ay tutulunca korkmağa, ürkmeğe lüzum yok. Çünki mum ışığının önüne de bir yuvarlak koysalar, karşı tarafta bir yer ışıksız kalıyor. Dünya yalnız İslâmlar için değildir, gâvur da insandı, o da Allahın kuludur. O da bir yürek, bir akil taşıyor. O halde gâvurun bulduğu şey neden islâm için kötü olsun,. işte radyo.. alay kumandanının oğlu nasıl da düğmeyi çevirince ta Caponyayı dinliyor. Nasıl da Ankaradaki şarkılar duyuluyor?.

Osman ilk günlerde şehrin gürültüsü içinde, sersemlemiş bir buzağıya dönmüştü. Bir direk üstündeki borudan 10 yıl marşını dinlerken başı dönmüştü. Siyah bir kemik parçasından insan sesinin çıktığını gördüğü gün ise şeytanların konuştuğunu sanmıştı.

Halbuki şimdi.. işte, insan zekâsının ne olduğunu biliyordu. Allah bir insan yapısında kullanılabilecek herşeyi vermişti. Ama, kullanılmıyan bu zekâ, Allahın kudretine inanmamak değil miydi?

Dedenin Osman ilk aylar alayda yeni harfleri bellemiş, sonra da efrada ders vermeğe başlamıştı. Onun, şehirde en çok beğendiği insan, alay kumandanının genç oğlu idi. Yeni mühendis çıkan bu delikanlı sustuğu zaman bir çocuğa benziyordu. Fakat konuşmaya başlayınca sesi tok ve dik çıkıyor ve Osman hayran ve mesut hep onun söylediklerini dinliyordu.

Gündüzleri beraber at gezintilerine çıkarlardı. Geceleri ise Osman beyin oğluna hizmet ederdi. İşini bitirince de karşısına oturup onu dinlerdi. Bu delikanlı ne çok şeyler biliyordu. İki fincanla nasıl da güneş tutulmasını anlatıyor, renkli kâğıtlar üstünde nasıl da dünyayı tanıyor?

Küçük beyin üzerinde durduğu en mühim şey köydü:

— Osman, biz ancak köylümüz karyolaya çıktığı gün selâmet bulacağız. Herşeyden evvel köylüyü insan etmeliyiz. İşte sen.. yarın köyüne gideceksin ve gene bütün burada öğrendiklerini unutup eski yaşayışına başlıyacaksın. Halbu ki köye gider gitmez etrafına dikkatle bak, sonra köy hayvanlarını gör. Aranızda ne fark var? Sadece siz insan, onlar hayvan mı? Hayır.. böyle kötü yaşarken siz de onlar gibi hayvansınız.

« Hayvan » hani şu içine tiksinti veren domuz, çakal, uyuz köpekler gibi hayvan... Osman bunları dinledikçe kafasında bir isyan dalgasının gelip geçtiğini hissediyordu: Hayvan... hayır, Osman yeni yeni şeyler öğrendikçe, yeni yeni şeyler okudukça bu kelimenin ağırlığını büsbütün acı olarak buluyordu.

Hanginizin karısı, kızı oğlu hastalıksız?.

Küçük bir kurşunkalemle ona güzel köy evleri, köy korulukları, köy bağları çiziyordu. Şehirden gelen yol köyün içinden geçiyor, bu yolun başında bir çeşme bulunuyor. Sonra köy meydanlığı.. ortasında küçücük bir park, tahtadan sıralar... küçük ağaçlar, otlar, çiçekler.. [Akşamları köylü burada dinlenecek] onun biraz ilerisinde kumlarla döşeli bir küçük meydan daha [bura da çocuklar oynıyacak]. Köy kahvesinin önünde bir bahçe, üstünde bir tarasa olacak.. ah.. bütün bu kara kalemle çıkan köy Osmanın rüyalarına giriyordu. Her gece köye nasıl gideceğini, nasıl etrafına bütün köy gençlerini toplıyacağını, [çünkü küçük bey öyle söylemişti: «Eski yeninin kuvvetile yıkılır! »], Bütün bu köye fena kokular saçan ahırı evden ayıracağını, yıllardanberi içi bomboş duran mektebi nasıl açacağını, çocukları nasıl toplıyacağını düşünüyordu. Bir cennet tasavvur ediyor ki, bunun bahçelerinde al yanaklı, al şalvarlı kızlar dolaşacak, sarı saçlı, küçük ve yumuk oğlanlar koşuşacak, al atlar üstünde sırım gibi delikanlılar dolu dizgin köyün tarlaları arasından geçecek..

Halbuki şimdi içinde öyle kötü bir sıkıntı vardı ki, yerinde duramıyor ve şaşkın, ve perişan gözlerle etrafına bakınıyordu. O koskoca âlemin, o cennetin yıkıldığını, çöküp gittiğini zannediyordu. O rüyalarına giren köy kaybolmuştu. Daha köyün yolundan içeri girerken, uzaktan hasretle baktığı evleri, sokakları, damları ve etrafını alan sıska ve şiş karınlı çocukları görünce gözlerine inanamamıştı. Bu köyün kendi köyü olup olmadığında tereddüt etmişti.

Bu üstünde öküz ve inek pislikleri, iri karasineklerin gezindiği pis sokaklar, bu sıtmalı çocuklar, bu daha ihtiyarlamamış öksürüklü, cılız köylüler... Ah, bütün bunlar nasıl adam idiler, nasıl düzelir?

Dedenin Osman biran herşeyden tiksinir gibi oldu. Hattâ köyden kaçıp şehre dönmek, bir daha buraya uğramamak istedi. Fakat kumandanın oğlunun cıva gibi parlak ve oynak gözlerini hep karşısında buldu:

"— Herşey fena, kötü ve çirkin olabilir. Fakat hiç birşeyin aslı kötü, fena ve çirkin değildir. Bütün bu, sana fena görünen şeyler birer kabuktan ibarettir. Korkma, irkilme, kaçınma.. bu kabuğu sıyırıp atmağa gayret et.. kendini harcamak bahasına dahi olsa, atıl.. başın sıkıştığı zaman bana yaz.. ben babamla birlikte sana herşeyi temin edeceğim.. hattâ jandarmayı bile...

Daha köy kahvesinin önünde, etrafını saran bu kuru kalabalık içinde Osman kendini, bir kartala benzetiyordu. Kanatlarının altına sığdıracağı bu halkı nasıl besleyip olgunlaştıracağını düşünüyordu.

Atından iner inmez derhal anası, kızkardeşi boynuna sarıldılar. Konukomşunun çocukları ellerini öptüler ve kahveden çıkan köyün ihtiyarları, Osmanı koltuklıyarak içeri aldılar.

Osman giderken kendisinden üstün olarak bıraktığı bu ihtıyarların simdi ne kadar basit olduklarını anlıyordu. Hepsi de tıpkı bir kedi gibi daima bu peykeler üstünde kıvrılmağa, çubuklarını yakıp sabahtan akşama kadar uyuklamaya mahkûmdurlar.

Hacı kâhyanın enişlesi, Osmanın omuzunu sıvazlıyarak güldü:

— Doylak ki alayda onbaşı olmuşsun Osman. Gomandanın! oğlunlan da aran eyimiş bari bir mektup yazak ta, bizim Aliyi askere almasalar., ne diyon? Almazla mı?

Muhtar, o sarı yüzü, boyalı kıvırcık sakalile sırıtıyordu:

— Genem harp var mı Osman? çabuk bolşevikle kavgaya tutuşursa biz de cenge garışır mıyız?.

Topal Haliloğlu oturduğu pikeden oynaşarak:

— Di bağa Osman, dedi. Şehirden buraya kamyon yolu yapacalarmış, doğru mu? Osman sadece «evet» yerine başını sallamağa vakit bulabildi. Topal Haliloğlu buruşuk yanaklarından birini bir balon gibi şişirip söndürerek homurdandı:

— Allahın verdiği yola ne ilişirler.. geçen yıl buradan bir otofopil geçti de, ardından sel oldu, bağları bastı idi.. gâvur icadı.... Osman bir anda topal Haliloğlunun beş çift devesi bulunduğunu ve bütün köylerin zahiresini bu beş çift devenin taşıdığını hatırladı.

Delibaş Hamza sigarasını sarıyordu:

— Tekdürde (Traktör) getirecelermiş, ne dersin Osman?

Hacı Kâhya köşeden seslendi:

— Hele Osmana daha bir yol dokunman, nefes almadı oğlan.. yarın, ötegün sorarsınız. Hem artık o bizim. Ölüncedek anlatır, durur. Baksana bi, şehirde gumandanın oğlunla okumuşlar. Geçen cuma harmancının Süleyman askere gitti idi ya, anasına mektup yazmış: «Osman çok okumuş, çok öğrenmiş, zabit gibi olmuş!» demiyor mıydı ya?

Muhtar, o sarı yüzü, boyalı kıvırcık sakalile sırıtıyordu:

— 2 —

Osman ertesi akşam köyün kahvesinde bütün köy erkeklerini topladı. Kahvecinin çırağı daha ikindiden bütün köylülere haber salmış, 17 sinden 70 şine kadar herkesi kahveye çağırmıştı.

Kahve hınca hınç dolmuştu. İğne atacak yer yoktu. Herkes büyük bir merakla Osmanı bekliyordu. Niçin çağırılmışlardı, Osman, hani şu yırtık mintanlı Osman acaba ne diye herkesi topluyordu? hükûmatın bir emrini mi söyliyecekti, yoksa asker toplamağa mı gelmişti?

İhtiyarların yüzünde sinsi bir istihza saklıydı. Hele muhtar ikide bir de:

— Dünya ters oldu, daha tüyü çıkmamış delikanlılar bize buyruk veriyorlar hele dur bakak, Dedenin Osman nidecek?

Bir aralık: «Kaçılın, varın geri, destur, çekilin!» sesleri arasında Osman, esmer yüzü, dikkatle taranmış siyah kıvırcık saçlı başile kapıdan göründü. Üstünde (Terhis olduğu gün kumandanın verdiği) nefti bir avcı ceketi vardı.. içeri girerken, elini hafifce kaldırmış, kalabalığı selâmlamıştı. Kalabalık merakla çalkalanıyordu. Ta kapıya kadar dolan köylülerin gözü Osmanda idi.. Herkes ona bakıyor, ihtiyarlar yarı endişe ile onu süzüyor; köy delikanlıları iftiharla biribirlerini dirsekliyorlardı.

Dedenin Osman, kahve ocağının yanındaki peykelerden birine gelince durdu ve dikkatle etrafa bakındı.. tıs çıkmıyordu.. herkes susuyordu.. Osman esmer yüzüne vuran lâmba ışıklarında tıpkı ara sıra köye uğrıyan şehirlilere ne kadar da benziyordu.. buna bütün köylüler dikkat etmişti.. Osman âdeta İstanbullara kadar gidip okumuş, görmüş bir erkek gibi idi.. koyu nefti ceketi, beyaz açık yakalı mintanı ve gür kaşları altında mütehakkim duran gözleri bütün köylülere, yalnız ona bakmak ve onu dinlemek isteğini veriyordu.

Osman köşe peykelerinde oturan birkaç ihtiyarın elini öptükten sonra döndü ve kalabalığa baktı:

— Babalarım, kardeşlerim, hemşerilerim! dedi. Sesi gürdü.. ve her kelimeye tunç tokluğu veriyordu.. köylü bu üç kelimeyi ilk defa olarak duyuyor ve Dedenin Osmana gittikçe artan bir dikkatle bakıyordu. Osman sözüne devam etti:

— Sizi bu akşam buraya niçin davet ettim bilir misiniz?.. Hepimiz için.. kendi iyiliğimiz, kendi rahatımız ve kendi yaşamamız için.. biliyorum.. siz bu sözleri belki ilk defa duyuyorsunuz. hayret ediyorsunuz. içinizden bana karşı gülmek arzuları kabarıyor, fakat gülemiyorsunuz!

Köylüler, bu sözlere şaşırdı. Hani şu harmancının tarlasında döğen döven Dedenin Osman miydi bu?.. Bu çocuğu böyle kim değiştirmişti? nasıl efendi olmuş, bu sözleri, bu güzel sözleri nasıl, nerede öğrenmişti? Osman devam etti:

— Sorarım size.. hanginizin evi çamursuz, hanginizin çocuğu sıtmasız, hanginizin karısı, kızı, oğlu hastalıksız?. cevap versenize. içinizde sıtmasız, sıska, kuru ve cılız olmıyan var mı?.

Kalabalık içinde genç bir ses cevap verdi:

— Yok, hepimiz hastayız..

— Evleriniz. köyümüzün sokakları, bahçelerimiz, ne halde?. çamur içinde değil mi?..

— Sonu gelecek sayıda —

Dağlar Kızının Kanlı Defteri

Yazan:
Hikmet Turhan DAĞLIOĞLU

Kardeşim.

İzmire, bütün dünyayı hayrette bırakan bir zafer gününün akşamı girdim. Yüreklerimiz dört senedenberi hep onun için çarptı ve biz İzmir için ağlaştık. Ruyalarımızın hakikat olduğunu bu tarihî günde İzmir ve bütün Türk milleti sevinç ve coşkunluk içinde bulunuyor.. ve ben şimdi sevinçten ağlıyorum. Sevinç ağlamaları felâket ve ıstırabın doğurduğu acılardan, döktürdüğü gözyaşlarından çok daha sürekli oluyor.

Akdeniz kıyılarında çürümüş bir saltanatın temelleri yıkılmıştı. Şimdi yine o Akdeniz kıyılarında yeni bir devri iradesiyle açan bir Milletin tarihi başlıyor..

İzmire kadar gelişimiz çok maceralı oldu. Yollar ve köyler harap, düşmanın geçtiği bütün yerler baştan başa bir yangın yerini andırıyor.

Yağan yağmurlardan bataklık haline gelen yollardan güçlükle geçiyorduk. Bir akşam üstü yolu şaşırmıştık. Görünürde köye benzer bir şey yoktu. Geniş bir ova üzerinde sağa sola epeyce yürüdük durduk. Nihayet ta uzaklardan zayıf ışıklarla kendini bize gösteren bir köy seçer gibi olduk. Soğuk ve açlık bizi sarsmıştı. Tam hızla köye giderken otomobilimiz bir batağa saplandı. Ve biz sabahlara kadar ışıkları yanıp sönen ve bizde bir ortaçağ hatırası uyandıran köye baka baka geceyi geçirdik.

Sabahleyin köyden getirdiğimiz kuvvetli mandalar otomobili bataklıktan kurtardılar. Köye yetiştiğimiz zaman öğle olmuştu. Otomobilin tamiri için beş altı saat köyde kalmamız icapediyordu. Gecel yin bir yere gidemezdik. Bunun için o geceyi de köyde geçirmeğe karar verdik. Anadolu köylerinin çok samimi ve yabancılara bütün şefkatini göstermek istiyen bir hâli vardır. Köylüler hele köylü kadınları bizi güler yüzle karşıladılar, halimize acıdılar ve bizi misafir ettiler. Teşrin aylarında olduğumuz için geceleri hava soğuk oluyor. Anadolu köylerinde geceler nasıl geçer? Ocak başında kalın çam kütüklerinin yanışını seyretmek bilsen ne kadar tatlı bir şey oluyor. Üzerinden harb, yangın facialarının geçtiği bu küçük Anadolu köyünde ihtiyar Ayşe aba bize ummadığımız ikramlarda bulundu. Beni senelerce evvel ölmüş kızına benzeten bu ihtiyar kadının kalbinde Vatana ve Orduya karşı derin bir şükran hissi var.

Bu satırları okuduğun zaman belki dudak bükecek, bir yolcuya neden bu kadar ehemmiyet verdiğimi belki de anlamıyacaksın. Bilirsin ki ben Anadolu denilen gurbet diyarının hemen hemen her tarafını gezmiş bir kadınım. Bir gece kaldığım bu köyde ilk defa gördüğüm bir kadının dinlediğim macerasını bir türlü unutamıyorum. Gece yatmak üzereydim. Ayşe aba yanıma geldi ve beni bir kadının görmek istediğini söyledi. Ayşe abanın kaşları çatılmıştı. İçeriye genç, saz benizli bir kadın girdi. Bize hoş geldine gelmiş. Bu kadın köy halkına benzemiyordu. Dereden, tepeden konuştu. Esasen konuşmak ihtiyacını duyuyordum. Bir aralık Ayşe aba el işareti ederek beni dışarıya çağırdı:

— Kızım, bu kadına çok yüz verme, sen bilmezsin bu ne edepsizdir. Buna «Dağlar kızı Keziban» derler. Yüz verme de kalksın gitsin. Ayşe abanın bu sözleri benim büsbütün merakımı kamçıladı:

— Peki; peki sen hiç merak etme. Şimdi ben onu savarım; diyerek tekrar kadının yanına gittim. Kadın besbelli vaziyeti anlamıştı:

— Hanım efendi sizi çok rahatsız ettim. Müsaade verin artık gideyim. Bu kadının kim olduğunu anlamak istiyordum. Eğer anlamadan gitseydi içime dert olacaktı. Ona:

— Nereye gideceksin kızım, bak seninle, tatlı tatlı konuşuyoruz. Sıkıldınsa başka..

Keziban boynunu bükerek oturdu. O da besbelli benimle dertleşmek ihtiyacını duymuştu.

— Kızım sen buralı mısın?

— Hayır, uzaklardan...

— Sen bir şehirli kıza benziyorsun?

Derin derin içini çekerek:

— Evet eskiden öyle idim. Fakat şimdi kimsesiz düşkün bir kadın oldum.

Düşkün olduğunu söyleyen bu kadının yüzüne derin derin baktım. Gözlerinde bin bir facianın izleri okunuyordu. Acaba bu kadın kimdi? Bu kadını buralara hangi rüzgâr, hangi kuvvet atmıştı?. Ona:

— Kızım sen buralara nasıl düştün? Kimsen yok mu? diye sordum.

Başını eğdi, gözleri nemlendi ve güçlükle:

— Vardı, fakat şimdi tam dört sene oluyor ki onlardan bir haber alamadım. Onlar için ben ölmüş, ve hatırası silinmiş bir insanım.

— Amma niçin?.

— Bu uzun bir hikâyedir size anlatmakta ne fayda. Biraz sonra siz de bana lânet edecek, beni yanınızdan kovacak olduktan sonra!.

Kadının ruhunda kimbilir ne fırtınalar vardı? bilmiyerek bir zavallının dertlerini deşmiştim. Sefalet kurbanlarına ve niçin olursa olsun uğradığı akibetlerin dehşetini duyan bir insana acımaktan başka ne yapılabilir?

— Acıklı maceranı dinlemek benim için unutulmayacak bir hatıra olacak, günahını itiraf edenlere lânet edilmez kızım, onlara acınır, mümkünse yardım edilir!.

— Ben İzmirde çok namuslu bir ailenin kızıydım. Benim de her genç kız gibi bir çok emellerim vardı. Bir zabitin nişanlısıydım. O benim için herşeydi. Babam çok müteassıb bir adamdı. Fakat ailemin tek bir kızı, tek bir evlâdı olduğum için nazlı ve biraz da şımârık büyümüştüm. Nihayet bir gün İzmiri Yunanlılar işgal etmeden biraz evvel ben aldatılmıştım. Bana her şey vadeden zabite karşı kalbimde sönmez bir kin taşımağa başlamıştım. Din ve ahlâk bağlarına çok bağlı olan babam beni evden kovmuştu. Düşenlerin yardımcısı olmaz derler, hakikaten öyle oldu. Her sığınmak istediğim kapı alnıma bir lânet damgası vurmak istedi.

Ve her iyi bildiğim insan sefaletim ve felâketimle eğlendi. Nihayet bir gün İstanbula gittim. Yunanlılar bana çok fenalık yapmışlardı. İstanbula gittiğim zaman tesadüfen beni aldatan genç zabitin Aydın dağlarında Yunanlılar tarafından şehit edildiğini işittim. Kimsesiz, parasız kalmış bir kızdım. Açlık ve yoksulluk günden güne beni eritiyordu. Bende herşey bitmişti. Yalnız intikamla ;baş başa kalmıştım. - Ölenlerden intikam alınmaz - ölenler affedilir ve öldürenlere intikam beslenir değil mi hanımefendi? .

Ben de bir gün Firavnın saçlarından, hurma dallarına 'astığı bir serseri olmak istedim. Anadoluda millet harb ediyordu, bir gün ben de oraya kaçtım. Nasıl mı kaçtım diyeceksiniz? bu uzun ve çok çetin bir maceradır. Uzatmıyayım, nihayet bir gün kendimi Aydın dağlarında buldum. Buralara nasıl geldim, halâ bilmiyorum. Günahlarımı memlekete hizmet etmekle, memleket için kanımı dökmekle hafifletmeğe çalıştım. Burada Efelerle berarber tam üç sene dolaştık. Bu dağlarda her çam dibi bir delikanlının mezarı olmuştur.

Hayretten gözlerim âdeta yerinden fırlamış gibiydi. Karşımdaki kadın milli bir kahramandı. Yüzüne bakıldığı zaman kendisinden hiçbir şey umulmayan bu kadın, zayıf ruhlu ve kışın mangal kenarlarından ayrılmayan Van kedilerine benziyen birçok kadınlarımızdan ne kadar yüksekti. Kadın heyecanlı sözlerine devam ediyordu:

— Ah hanımefendi (karşı sisli dağları göstererek) bu dağların dili olsa da anlatsa. Biz buralarda ne acı günler yaşadık. Ne âlemler sürdük. Bizden kaç baş gitti. Ve kaç insan öldürdük?. Ben buralarda «Dağlar kızı» diye anılırım. Dağlar kızı, daha doğrusu vahşi bir yırtıcı dişi kaplana benziyen bu isimle benim ne münasebetim var diyeceksiniz?

Hayat çok gariptir. Nice insanlar vardır ki oldukları gibi görünmezler isimleriyle yaradılışları ve karekterleri arasında derin farklar bulunur.

Kadın burada susmuş, gözlerini kapamıştı. Elini koynuna soktu kanlı yırtık bir defter çıkardı. Bana uzattı. Defteri aldım. Kadın başını eğmiş hıçkırıklarla ağlıyordu.

Bu defter Dağlar kızının hatıra defteriydi. Kanlı yapraklar parça parçaydı. Okuduğum bu defterden bazı parçaları istinsah ediyorum:

12 Kânunusani 1337

(İzmirin narin bir kızı olan ben şimdi Anadolu dağlarının göklere yükselen ormanları içindeyim.

Tesadüf insanları meğer nerelere kadar sürüklüyormuş. Efeler bu gün Menderes kıyılarına kadar akın ettiler. Ben iki yaralı Efenin başında kaldım. Bu fedakâr insanlar beni ölümden kurtardılar. Bana insanlığımı öğrettiler. Ve ben kadınlık gururumu bu mert insanların yanında öğrendim. Efemiz bu dağlarda «Yalçın Efe» nam almış bir kahramandır. Yirmi beş kişilik kızanlariyle bu dağlarda kuş bile uçurtmuyor. Kızanların her biri bir Esatir kahramanı gibi memleket için kellelerini koltuklarına almış birer zeybektir.

14 Şubat 1337

Açlık, sefalet, parasızlık, soğuk bizi günden güne bitiriyor. Efeler eskisi kadar Yunan nakliye kollarına vuramıyorlar. Köylüler bitkin bir halde bize yardım yapamıyorlar. Ana vatandan hiçbir haber alamıyoruz. Bizimkiler kim bilir ne zaman gelecekler?.

Yalçın Efe daima uzaklara bakıyor ve oralardan bir haber bekliyor. Birçok kanlı vakaların kahramanı olan adam, şimdi neden bu kadar derin düşünüyor? Kendi kendime: Efe acaba korkuyor mu? Yunanlılar efeyi kandırdılar mı? diye soruyorum. Toprak bir dam altında mavzerine yaslanmış sigarasını çeken Efeye sordum:

— Efe ne düşünüyorsun?

Efe doğruldu. Tütün kesesini koynuna soktu. Bıyıklarını bura bura cevap verdi.

— Bunu neye soruyon gız?

Öğleden sonra (. . . .) köyüne kızanlarla beraber bugün akın var..

Köye yeni gelmiş bir Yunan bölüğüne hücum ettik. Burada belki iki saat kadar çarpıştık. Köyün içinde bir kanlı perde açılıp kapandı. Beyaz karlar üzerine akan kanlar tüylerimi ürpertiyor; köyü aldık. Fakat Yalçın Efe ölmüştü. Geriye ormana doğru çekilirken Efe için hepimiz ağlıyorduk. İyi günlerimizde Efe için söylediğimiz türküleri, koşmaları hem ağlıyor hem de söyliyorduk.

25 Teşrinievvel 1337

Sakaryada yirmi bir gün süren meydan muharebesinin ordumuz tarafından kazanıldığını daha yeni haber aldık. Yunanlılarda büyük bir telâş ve asabiyet var. Sakarya zaferi Türk Milletinin kurtuluş ve istiklâlin doğuşudur. Yunanlılar mağlubiyetin acısını zavallı Türk köylülerinden çıkartıyorlar. Fakat bilmiyorlar ki insanları muvaffakıyete götürecek yol, zulüm ve şiddet değildir.

Biz ormanın gizli bir köşesinde sevincimizden yerimizde duramıyoruz. Kızanlar oynuyorlar. Bu zafer şerefine delikanlılar şenlik yapıyorlar. Aramızda bulunan « Kısık Mustafa » ismindeki bir genç zeybek sazını çalıyor ve ben en çetenin, en kabadayı Efemiz olan «Mestan» Efe ile karşı karşıya zeybek oynuyorum..

Şu yalçın kayaya yaslan da anlat
O kızıl rüyalar canlansın Efem
Sazını çalarak Ayşeyi oynat
Dağların gelini şanlansın Efem

Diyardan diyara anılsın adın
Çoğalsın Efeme and içen kadın
Kuzular çevrilmiş âlemler yapın
Gümüşlü silâhın kanlansın Efem.

Bu türküyü kızanlar hep bir ağızdan söylüyorlar. Vakit gece yarısı. Gökte bal renginde bir mehtap var. Uzaklardan silâh sesleri geliyor. Ve bu sesler gittikçe derinleşiyor. Kendimi İzmir ufuklarına bakmaktan bir türlü alamıyorum. Kim bilir şimdi İzmir ne âlemde.. Ankara nasıl bir heyecan içindedir.

10 Eylül 1338

İzmir kurtuldu. Burası için senelerden beri kan döken bu millet nihayet davasını kazandı. Mehmetçiğin süngüsü Akdeniz kıyılarında Türk milletinin şerefini bütün dünyaya ilân etti. Çekilen ıstırablar, dökülen gözyaşları, sarfedilen emekler boşuna gitmedi. Milletin yetiştirdiği büyük bir kahraman bu milletin özüdür. Bizi muvaffakıyete götüren Ulu Tanrı sana binlerce şükür... İçimde yaşayan tek bir emel var: Ölmek, bundan sonra yaşayıp ta ne olacak?.. Esasen bütün arkadaşlarım ölmediler mi? Kimi Menderes kıyılarında, kimi Yunan siperleri karşısında, kimi yüce dağ başında vatan için öldüler. Ve nihayet Mestan Efe bile bir çoban kulübesinde kızı Ayşeyi sayıklıya sayıklıya kucağımda can verdi. Şimdi bu geçen hatıraları düşündükçe titriyor ve ağlıyorum.)

Kadının hatıra defterinden işte bazı parçalar. Artık ben de ağlıyorum. Onu, bu kadar fedakârlık yapmış kadını dağlar başında yapayalnız bırakamazdım. Ertesi gün hep beraber İzmire gittik. Bir zaman beraber kaldık. Nihayet onu ailesi bulup götürdü. Şimdi «Dağların kızı» İzmirin büyük sevinci içinde yaşamaktadır.

YARIM AY

Ulukışla ve Mülhakatı Baş Bayii: Hüseyin Sevil Yücel Mağazasıdır

GÜZEL NİNON

Yazan: Tevfik PARS

— 1 —

Tarihin kendisinden, daha doğrusu hüsnü ve zarafetinden, şiir ve nefasetinden hayranlıkla bahsettiği "Güzel Ninon„ ı size takdim etmeden evvel, dünya muharrirlerinin kadınlar hakkında yürüttükleri fikirlerini gelişi güzel sıralamayı, bu ara, size onları sunmayı faydalı bulurum..

Fakat bunlar, nihayet, her muharririn kendi görüş ve telâkkisine bağlı olan fikirlerdir.. belki, bazıları bu fikirlerinde isabet etmiş, belki de bazıları lehte ve aleyhte fazla ifrata gitmişlerdir.. her ne hâl ise, burada onları teşrih edecek, her birine ayrı ayrı dereceler verecek değiliz..

Maksat, "kadın„ denen mahlûkun, dünyanın her devrinde yetişmiş en büyük fikir adamlarını, esaslı surette meşgul etmiş, kendilerine en mühim birer mevzu payesini verdirmiş olmasıdır.

Hattâ, tarih bile, çok kıskanç olan sayfalarında onlara yer vermiş, bazan bir kahraman, bazan bir şeytan, bazan bir hüsnü ân timsali olarak göstermiştir.

İşte, « Güzel Ninon » tarihin, bize güzel kadın olarak tanıttığı tiplerden birisidir.

●

"Kadınlar„ isimli eserin muharriri (E. Moller) şöyle der:

— Kadından bahsetmek, müthiş bir mes'eleden bahsetmek demektir. Buna teşebbüs eden pek büyük bir cür'ette bulunmuş olur..

Balzak:

— Kadın bir lâtif mahlûktur ki, eldivenlerini çekip çıkardığı kadar bir kolaylıkla istediğinin kalbini çekip alır.

Profesör Halle:

— Kadın, beşeriyetin kısmı asabisi, erkek kısmı adalîsidir..

Viktor Hügo:

— Kadın, fevkalâde tekemmül etmiş bir şeytandır..

Bufler:

— Kürreiarz üzerinde bir tek kadın kalsa, daima ona ait söylenecek söz vardır..

Meryo:

— Kadını tarif etmek için evvelâ onu tanımak lâzımdır.. bizim asrımız onu tariften başlıyor: fakat dünyanın nihayetine kadar ona bir nihayet verildiği görülmiyecektir..

S. Dubey:

— Erkekler mütemadiyen kadını tetebbû ediyorlar, fakat aslâ onları tanımağa muvaffak olamıyorlar..

Ernest Loude:

— Bir kadın nedir? Bu sual bir cevap demektir. Çünkü „erkek nedir?„ diye sorulmaz. Mazi ve hâlin tarihi erkeği tarif etmektedir. Bidayeti hilkatte erkek hayat ve medeniyet hususundaki vazifesini vazih bir surette izhar etmiştir. Cihanın o ilk günlerinde bile kadının nasiyesinde şu kelime menkuş idi: Sır!..

Fontenel:

— Ben, hayatta, hiç anlamadan, üç şeyi çok sevdim: Resim, musiki... ve kadınlar!..

Öldüğü zaman, arkasından Fransanın en dilber kadınlarının ağladığı, senelerce matem tuttukları "Şato Biriyan„ın mütaleası:

— Zevcelere şöyle dedim: Siz gündüzün lâtifsiniz. Gece, sizi şebnem gibi sever. Sizin sinenizden, memelerinize ve ağzınıza sarılmak için insan çıkar; sizin öyle füsunlu sözleriniz vardır ki, bütün ıstırapları uyutur. Artık beni hiç göremiyecek olan validem bana, bakirlerin tenha yerlerde bulunan esrarengiz çiçeklere benzediğini söyledi.

Bir şark şairinin mütaleası:

— Memleketimizin bir hekimi kuşların lisanını öğrenmeğe muvaffak oldu. Ve bu lâtif küçük musikîşinaslar, yegâne teraneleri olmak üzere ona şu sözleri terennüm ettiler: Ah, kadınlar ne kadar güzeldir!..

Bu vast:

— Hali mükemmeliyete irişmiş bir kadından başka hiç birşey bir meleğe benzemez.

Maruf Filozof Volter:

— Erkeklerin bütün mantıkları, bir kadının bir hissi kadar haizi kıymet değildir.

İşte, bütün dünya mütefekkirleri kadınlar hakkında bir sürü fikirler yürütmüşler, bazan onları zem, bazen de methetmişlerdir.. fakat şurası muhakkaktır ki « güzel kadınlar » « kadın » mevzuunun bence en derin bir cephesini teşkil ederler. Zaten, bütün bu yazılara sebep, onlar degil midir?...

Bir kahraman kadın, nihayet muayyen ölçülerile bir « kahraman » dır.. bir cani kadın, işlediği filin, işlediği cürmün mahiyetine göre gene muayyen bir ehemmiyeti olan « cani » dir.. ve nihayet «kadın» başlı başına bir mevzudur.. fakat, güzel kadınlar: İlâhi bir mefhumdur...

İşte, sadece güzellikleri, tesbir kudretleri itibarile tarih sayfalarında yer almış kadınların başında « Güzel Ninon » gelir...

●

Güzel Ninon, 1620 milâdi senesinin 10 Teşrinisanisinde doğmuş, ve on yedinci asrın güzellik âlihesi olmuştur...

O, sadece güzel değildi.. aynı zamanda son derece zarif, son derece mütenasip endama malik, son derece ahlâk ve irfana sahip kadındı..

Asrının en büyük şairleri, hekimleri, büyük zekâları onun perestişkârları idi...

«Ninon», oldukça asîl bir aileye mensuptu.. Kral musahibi, ve fevkalâde harb masrafları veznedarı olan «Me-

sir Nikola dö Vilotre» Nino'nun vaftiz babası idi.. Asıl babası ise, « Hanri dö Loklu» idi.. Nino'nun küçük aylık ismi, "An., "An dö Lanklu. idi.. fakat kısaca ona « Anın » sonra « Nani » ve « Nanin», daha sonra «Ninon» isimleri verilmişti. Ve « Ninon » artık değişmemişti...

Daha küçük iken fevkalâde güzelliğe sahip, her hali, her tavrı, her tarafı cazipti.. Onu bir def'a gören, tekrar bakmaktan, hiç olmazsa, saçlarına, yanaklarına olsun dokunmaktan kendini alamazdı...

Babası, ona İtalyanca, İspanyolca muallimler tutmuş, ve ayrıca, bir de Felsefe hocası bulmuştu.. fakat genç kızının kendisini birdenbire âlim zannetmemesi, kendisini büsbütün hayale vermemesi için de son derecede dikkat ediyordu..

Eski devirlerde, hilkaten güzel yaratılmış kızları, erkeklere beğendirmek için hususi bir ihtimamla yetiştirmek adetti.. belki, "Hanri dö Lanklo. nun da "Ninon„ı erkekler için yetiştirdiği zannolunabilirdi.

Halbuki, «Hanri dö Lanklo» kızının sadece lâtif ve teshir edici, kalbleri yiyici bir mahlûk olmaktan ziyade, fikir ve irfanile de muhitini kendine bent edici olmasını istiyor, bilhassa onun bu taraflarına fazla ehemmiyet atfediyordu..

Babasının bütün bu serbest terbiyesine rağmen, «Ninon» Filuzof «Monten» i ve ahlâkıyundan « Şaron » un eserlerini baş yastığı üzerinden ayırmıyordu...

Ona, bir müddet, musikî de öğretildi..

Harikulâde güzel endamının büsbütün ahenkdar, ve lâtif olması için de dans dersleri gösterildi..

"Ninon. artık, öyle bir hâle gelmişti ki, fikir ve irfan, hüsnü ân, musiki ve içtimaî âdap hususunda, zamanının parmakla gösterilen, ismi dillerde gezen bir kadını olmuştu...

Fakat bütün bunlara rağmen, son derece mutaassıp olan annesi, onun bu meziyetlerinden hiç de memnun görünmiyordu..

Hattâ bir aralık, «Hanri dö Lanklu» nun elinden bir cinayet çıktığı için firar etmek mecburiyetinde kalmış, ve "Ninon. un validesi bunu bir fırsat olarak ele almış, hemen kızını terbiyei diniyeye sevk kasdile kiliseye yollamıştı..

Fakat o, güzel Ninon, hâlâ babasının tesiri altında bulunuyor, kilisenin mihrabı önünde dua kitabı değil, (Raple), (Beroald), (Sorel) ve (Margerit dö Navar) gibi serbest muharrirlerin eserlerini okuyordu..

Ninon'un gittikçe güzelleşmesi, etrafındaki peresteşkârlarının günden güne ziyadeleşmesini, âşıklarının gün be gün kesafet peyda etmesini mucip oluyor, bilhassa, evlenmek gayesile bunları, validesi de teşci etmekten geri durmıyordu..

Halbuki bunların hiç biri bir netice vermemişti.. Ve güzel Ninon, bütün genç kızlık çağının ilk sevgisini, (Kont Şarl dö Bomun)un kolları arasında bulur gibi oluyordu.. Fakat çok geçmeden bunun bir avantüriye olduğunu anlamış, ve böylelikle ilk sevdasından büyük bir acılık tatmıştı...

Ninon, aslâ nevmid olmamıştı.. etrafında, gene binlerce peresteşkârı pervane gibi dönüyorlar her ân, onun bir iltifatına mazhar olabilmek, onun tarafından bir zerrecik olsun beğenilmek için ölüyorlardı...

Annesi, Nino'nun bu ilk aşk maceranından haberdar olunca son derece de canı sıkılmış, ve kızını sıkı bir inzibat altına almıştı..

Fakat bütün tetbirler bir netice vermiyor, Ninon evlenmek değil, bilâkis ikinci bir aşkın lezzetini tatmak hulyasını besliyordu. Nihayet (Şövalye dö Bare) ile yeni bir münasebete koyulmuş, fakat bu aşkı da ilkinin aynı olmuştu.. çünkü (Şövalye) de (Kont) gibi bir avantüriyeden başka birşey değildi..

Güzel Nino'nun mutaassıp validesi, bir gün vefat etmiş. o da, artık, köşei inzivaya. bir Manastıra çekilmişti..

Dünyanın bütün ihtiraslarından uzak, hayatın bütün velvelelerinden âzade bir halde yaşıyor, annesinin ölümüne çok ağlıyor, hele iki aşkının kalbinde yarattığı derin ıstırapları, onu sonsuz bir veca içinde dağlıyordu..

Fakat güzel Ninon, sessiz Manastırın loş dehlizlerinden ürkmeğe, karanlık hücrelerinden ikrah etmeğe başlamış ve artık bu münzevi hayatın sıkıcı yaşayışına daha fazla dayanamamış, bir gün çırıl çıplak Manastırdan kaçmıştı..

Ninon, artık serbestti.. fakat yaşamak için pek cüz'i olan parası yetmezdi...

Ona, meb'us (Syor jan Kolo), (Kont dö Biçk) yardım ettiler, ve bu fedakâr kimseler Ninona yaptıkları yardım mukabilinde ondan birşey görebildiler, bir şeye mazhar olabildiler: Güzel Nino'nu yaşatmak zevki...

Ninon, hiç bir zaman para ile elde edilebilen mahlûklardan değildi.. onun için milyonlar sarfedenler, servetlerini ayaklarının dibine dökenler, sadece Nino'na karşı yaptıkları fedakârlıkların zevkile kalmışlardır.. sonra, Nino'nun daha bazı ehbapları, dostları vardı ki, onlar, hiç birşey tediye etmezler, fakat bunlar da, Nino'nun kalbine, hislerine tesir etmedikçe, bu zümreye giremezlerdi.. ve bütün bunlar, Nino'nun (bir anlık) hevesatı âşıkanesine alet olabildiklerinden, aslâ bu saltanatlarını uzun müddet imrar ettiremezlerdi...

Sonra, Nino'nun meclislerinde bulunabilen diğer bir zümre vardı ki, bunlar da, kendilerini zekâ ve irfanlarile sevdirmişler, ve ancak bu meziyetleri sayesinde Nino'nun salonuna girebilmişlerdir..

Güzel Ninon, bunlar arasından, hiç bir zaman kendisine âşık tasarlamaz, onları sadece birer dost olarak saklardı.

Diğer bir zümre vardı ki, onlar da bir gün güzel Nino'nun salonuna girmek, bir ân olsun onunla muaşaka etmek ümidile ebediyen beklemek mecburiyetinde olanlardı...

Ninon, en ziyade hoşuna giden bir vücudu, birkaç gün sever, ondan sonra onu bir kenara fırlatır, başkasına giderdi.. bazan tesadüf ettiği, ani olarak hoşuna gittiği kimseleri şehir şehir takip ederdi...

(Koni Filip dö Monto Benak) ı bir kaç gün sevmiş, ondan sonra karşısına çıkan (Piyer dö Villar) ı Liyon şehrine kadar takip etmiş, fakat yolda bir sukutu hayâle uğradığından ilk rastladığı bir Manastıra girmiş, tekrar münzevi bir hayata çekilmişti..

Fakat o, burada da kendisine bir sürü âşık bulmuş, Manastırda da tekrar aşk oyunlarına koyulmuştu..

Bir gün, oradan da ayrılmış, tekrar Parisin yolunu tutmuştu..

Paristeki âşıkları, tekrar onun etrafını sarmışlar, şairler, edibler, kontlar, Markiler, Marşallar tekrar onu aralarına almışlardı..

Bir aralık (Marki dö Sevinyi), bilahara (Antuvan dö Rabnöyye) Nino-nun kalbine nufuz edebilmiştir.. ve Ninon bu yeni aşıkına şöyle demiştir: (Zannederim ki seni üç ay kadar sevebileceğim. Bu, benim için pek uzundur; adeta bir ebediyettir!...)

Kadının dini (aşk), mihrabı hevesattır. Aşktaki en hâkim hassa ise (kararsızlık) dır. Daimâ teceddüt eden aşklar, ve teselsül edip giden kararsızlıklar kadının ömrünü teşkil eder...

İşte, güzel Nino'nun da bütün ömrü kararsız, aşk dalgaları arasında geçmiş, 1705 senesi Teşrinievvelinin 17 sinde 85 yaşında olduğu halde muazzam kâşanesinden münzevi bir mezarlığın karanlık bir hücresine göç etmiştir.

ALANYA

Kaş: Mehmed ERDEM

Tabiat, Alanyaya karşı çok merhametsiz ve çok başin muamelede bulunmuş. Kaba ve sert bir deniz kıyısı, çorak bir tepe ve nihayet: Alanyayı kucağına alan tarihî harap kale duvarları... işte Alanya...

Burada tabiat manzaralarının içaçan güzelliklerine, gönülleri ferahlıyan ağaçların bolluğuna ve sonra sıhhat fışkıran suların şırıltısına rastgelmek mümkün değildir.

Sahilden çıktığınız zaman ayağınız küçük bir iskeleye bastı ise, bu, burada kalır. Sağa veya sola doğru gidildikçe kayalar sizi karşılar.

Mahdut bir kısımda ağaç kümesi görülür. Kasaba içinde tek tük daha birçok ağaçlar var. Alanya kalabalık evlerile bazı kere insana güzel de görünür. Fakat sahillerinin taşlık olması bağrına sarıldığı tepenin çoraklığı itibarile Alanya, güneş altında gezinen bir çöl güzeline benzer

Konyanın çıplak bozkırlarını geçtikten ve Akseki hudutlarında sert dağ duvarlarını aşdıktan sonra gittikçe alçalan Torosların yolları, sizi çıplak bir tepenin denize ayak veren sahilleri üstünde Alanyaya ulaştırır. Alanya başlı başına bir âlemdir.

Memleket, tarihi, harap kale duvarlarının içinde, geniş bir manzara gösterir. Mülkî teşkilâtı itibarile, nüfusu

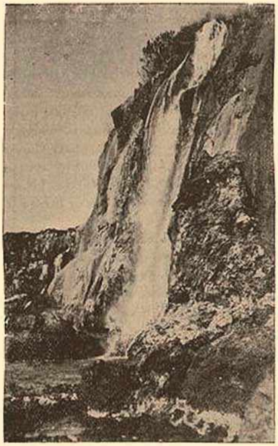

Antalya kıyıları ve şelâleler

çok ve ekonomik vaziyeti iyidir. Buradan, bol miktarda kereste ihraç edilmekte olması, Alanyayı, başta gelen zengin memleketler sırasına koymuştur.

Tabiidir ki, Cumhuriyet devrinde memleket, ileriye doğru gitmiştir.

Arkeoloji bakımından ise burası, ehemmiyetle tetkike değer bir hususiyet arzeder. Engin bir mazisi vardır Alanyanın.. Eskidenberi adı geçen (Alâiye) tarihte çok sayfalar kaplıyan bir memlekettir. Alanya denince, insanın gözleri önüne, hemen engin bir tarih sahnesi açılır ve geçmişlerindeki fevkalâliğile bu memleket, bu tarih sahnesinin en baş rolünü oynıyan bir kahramandır.

Alanyanın tarihini yazabilmek için ciltlere ihtiyaç vardır.

Kasabanın bulunduğu iskelenin önünde 100 metre irtifaında bir kule ve beş gözlü bir tersane ile hisar içi denilen mahallede eski kale burçları vardır. Bunlarla beraber, aşağıda vereceğim bir kısım malûmat, Alanya tarihinin genişliği hakkındaki fikirlerimin müeyyidesi olacaktır. Alanya büyük simalar da yetiştirmiştir.

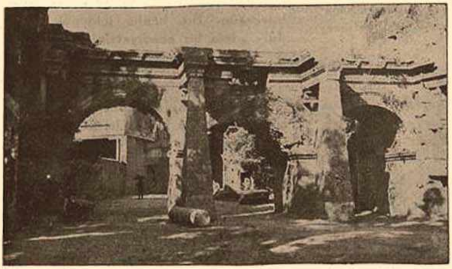

Tarihî eserlerinden «Adriyanos» kapısı

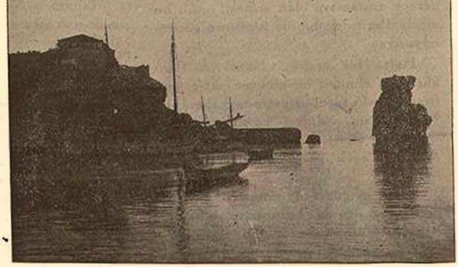

Barbarosun ilk şehre çıktığı Antalya limanından bir kısım

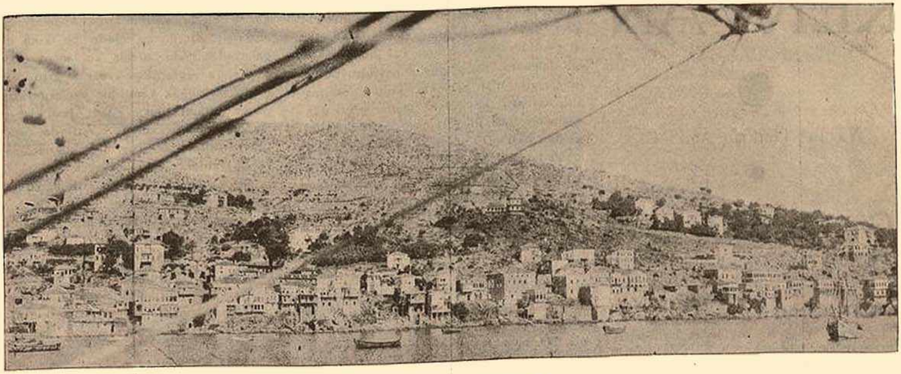

Antalyanın genel görünüşü

Alanya Tarihinden bir parça:
Yeğen Mehmed Paşa (1)

Hicrî 1139 yılında Alâiye sancağına merbut Akseki'de doğan Yeğen Mehmed Pş. Hacı Yusuf adında birisinin oğludur. O zaman saltanatın merkezinde memur bulunan Kel Yusufun yeğeni bulunması itibarile o, Babıâli muhitine kolaylıkla hulûl etmiş, zekâ ve faaliyetile temayüz eylemiştir.

Paşa, Aksekiden ayrılarak Belgrada gitmiş, orada onu serden geçti ağası yapmışlar. Kabak kelle adında bir sergerde ile işbirliği yapan Yeğen paşa, Alaiye sancağına gelmiş, burada bir kargaşalık çıkararak, devletin takibine uğramış ve korkarak İstanbula dönmüştür.

Babıâli, hadisenin elebaşlarından addettiği için paşayı 50.000 kuruş caize karşılığı affetmiş ve İsakçı köprüsü muhafızlığına tayin eylemiştir.

1186 da Kol kethüdası olarak Yeniçeri ocağına girmiş, burada hemen yükselerek Ağa paşa adını kazanmıştır. Silistirede, Varnada bulunmuştur.

Birinci Abdülhamit devrinde (1196) Yeğen Mehmed paşa, Sadaret makamına kadar yükselmeğe muvaffak olan simalardandır. Selefi Mehmet İzzet paşa, fena insanlara mütemayil bir devlet adamı olduğundan, devletin icraatında doğru, hakim ve şuurlu bir elin bulundurulması lüzumu o zamanki vezirler arasında ceryan halini almış ve birçok vazifelerde muvaffak olan Yeğen Mehmed paşanın sadarete getirilmesi muvafık görülmüştür.

1197 senesinin Ramazan ayı içinde Yeğen Mehmed paşa Manastırda Vali bulunuyordu. Kendisine sadaretin tevcih edildiği hakkındaki fermanın verilmesi üzerine hemen İstanbula ulaşmış ve vazifesine başlamıştır.

İlk icraat olarak, Devletin yüksek Maliye ve Babıâli memurları arasında değişiklikler yapılmıştır. Vak'anüvis Enver efendi vazifesinden tardedilen memurlar arasında bulunuyordu.

Sadarette bulunduğu 4 ay içinde Yeğen Mehmed paşa, Belgrad, Mora, Girit, Halep, Kars, Edirne vali ve kumandanları arasında da azil ve tayinler yapmıştır. Paşa şiddetli icraatile temayüz etmekle beraber, memlekete bir yenilik sokmamıştır. Yalnız o devrin en mühim hadisesi olan İspanya işini bir hâl suretine bağlamıştır.

Yeğen Mehmed Paşa cesur olmakla beraber ayni zamanda kindar bir adamdı. Zamanında Fransaya satılacak keresteler için bir hiç yüzünden Mühendis Selim Sırrı efendiyi azletmesi, Babıâlide kötü tesir bırakmıştı.

Nihayet birinci Abdülhamit'te bu tarzı idareyi iyi bulmamış ve paşa 1196 yılının Muharrem ayında azledilmiş ve Veydir muhafızlığına tayin olunmuştur.

Bundan sonra sırasile, liyakatından dolayı 1199 da kendisine Mısır valiliği tevcih edilmiştir. Halen Mısırda (Yeğen Mehmed Paşa caddesi) vardır. Bir yıl sonra buradan da azledilmiş ve İbrail - Kalas seraskeri olmuş, buraya gidemeden 1202 de Köstence'de ölmüştür. Yeğen Mehmed paşa, Aksekide bir cami yaptırmış, Manisada da 18 dükkân vakfiyesi olduğu öğrenilmiştir.

Yeğen Mehmed paşa, Alaiye sancağının yetiştirdiği zeki ve muktedir simalardan birisi idi.

(1) Türk Akdenizden Öz.

Tarihî Fıkralar:

İSTANBUL TERSANELERİ

İstanbulda büyük bir tersane kurulacağı haberi cümleyi sevindirdi. Fakat sevincini kalemile ilkönce ilân eden zat Cumhuriyet muharrirlerinden Abidin Daverdir. Şübhesiz deniz mecmuası da lâzım gelen yazıyı yazacaktır. Ben İstanbul tersanesini 1293 de gezdim. İlk görüşüm Sultan Muradın cülûsundedir. Sulan Murad tahta çıkınca bir ihtiyar zat beni ve daha benim gibi iki mektep talebesini arkasına katarak İstanbula getirdi. Ve İstanbulun her yerini gezdirdi. Tersaneyi gezmeği Azap kapısından başladık. Azapkapının kanadları açık idi. Birinci havuz boş idi. Köprüler üzerinden geçerek ikinci havuza vasıl olduk. İkinci havuzda «Sultaniye» vapuru var idi. Sultaniye vapuru Sultan Azizin rükubuna mahsus bir yat idi. Merdivenlerin tırabzanları gümüştendi, vapurun hamam odası billurdandı. Tersanenin Azap kapısından girerek Hasköy kapısından çıktık. Sultaniye vapuru Mısır Hidivi İsmail paşanın hediyesi idi. Şurayı devlet başkâtibi Hüseyin bey zade Mehmed Fuad bey derdi ki: İstanbulun ikinci tersanesi Beşiktaşta idi. Bu tersane şimdi dolmabahçe tabir olunan mevkide idi. Dolmabahçenin yeri bir kumsal idi. Bu kumsalı Çengel oğlu Tahir paşa doldurup yerine bir bahçe kurdu. Sultan Mecid de arkasındaki yamaçları yıkarak bir büyük bahçe vücude getirdi ve sarayını orada inşa ettirdi.

A. A. EREN

KERVAN

Yazan : Handan ACUN

Göz alabildiğine uzanan kum çölleri üzerinde büyük bir kervan ilerlemektedir. Akşamın alaca karanlığında sabahtan beri yürümekten mecalsiz kalmış olan insanlar artık ilerleyemiyor istirahat etmek için daha ne küçük bir kasaba ne küçük bir köy gözükmedi. Sığınacak bir çatı, bir ağaç altı dahi yok.

Her yerde dehşet veren bir sükûnet hüküm sürüyor, namütenahi kum çölleri mehtapsız gecede ne kadar korkunç.

Hüseyin Ebuyusuf adamlarına gür sesile çatık kaşlarıle emirler veriyor. Zifiri karanlık bir iki ziya kandilinden başka ışık veren şey yok.

— Her kes yükünü indirsin.. İstirahat.. Hava çok karardı, yola devam edemiyeceğiz.

Her biri iki metreden fazla boylu develere yüklü olan eşyalar büyük ve çabuk bir gayretle indirildi, burada gecelenecek..

Hava kapalı, uzak kum tepelerinden korkunç ıslıklar çalan bir rüzgâr başladı her kes yüklerinin arasına gizlendiler, yol o kadar uzun ki üç gün devam edecek... Uzaktan büyük bir kum dalgası gelmiye başladı. Kum dalgası su dalgasına benzemez, gözleri kör eder, yüzleri kamçılar.. O kadar ani basmıştıki bir çadır dahi kuramadılar. Kervana takılı araba içinde Ebuyusufun kızı Zeliha ve iki genç hizmetçisi vardı. Zeliha arabanın kapısını açtı, gözlerine kumlar girdi, feryatla baba... baba.. diye haykırıyor, ses duyulmuyor, sade dalga ve rüzgâr ıslıklar çalıyor. Arabanın yarısından fazlası kumlar altında kalmıştı, dışarıya çıkmak mümkün değil. Dışarıya kulak veriyor, ahlar, uflar, acı küfürler genç kızın kalbini parçalıyordu. Yanındaki genç hizmetçiler onu teselliye çalışıyor, ona hikâyeler, kum çöllerine ait masallar anlatıyorlardı. Of ne acı.. Zeliha da bu kum dalgalarına ait çok kitaplar okumuştu, haykırmaya başladı çılgına dönmüştü. Baba... baba.. ses yok, arabadan başlarını uzatmak kabil olmuyor, sağnak gibi kum yığılıyordu. Diri diri araba ile gömülecekler. Ne yapmalı, sabahı bekliyeceklerdi.

Ebuyusuf mert insanlara has bir irade ve kabiliyetle bir oraya bir buraya koşuyor kendilerine yardım edecek imdat arayordu. Yok yok... Develer kaçışmaya, insanlar kumlar altında diri diri boğulmaya başladılar.

Zeliha hıçkırıklarla ağlıyor bağırıyordu. Nihayet duramadı, arabadan fırladı, hizmetçiler bırakmak istemedilersede duramadı çıktı bir sağa bir sola bakabildi, fakat bir dalganın tesirile düşüp bayıldı. Hatice ile Cemile onu zorlukla kolları arasına alıp arabaya koydular, saatler geçti gün ağarmağa başladı. Ortalıkta hafif bir rüzgârdan başka ses yoktu. Zeliha hıçkırıklar arasında gözlerini açtı, bu ne feci akibetti canavar ve hain kum çölünün cinayetlerine bütün adamları ve babası kurban mı gitmişti?

Hava eyice ağardı her şey sükûnet buldu, üç kadın arabadan fırladılar etrafa bakındılar, kimseler yok, sade ufak tefek kum tepecikleri hasıl olmuştu. Uzakta ufak bir karaltı gördüler heyecanla üçüde o tarafa gittiler meydanda kalmış bir kol a... bu Zelihanın babasının kolu, kız feryatla baba.. baba.. diye bağırdı, ses yok.. Ellerile bir çeyrek kadar uğraşıp kumları açtılar, babasının baygın vücudunu zorla çıkardı. Fakat çok geç olmuştu, kalp çok ağır ve sessiz atıyor, söz söylemiyor. Kız babasını kolları arasına aldı yine:

— Baba... babacığım kalk zavallı babacığım, nedir bu başımıza gelen?

Hasan Ebuyusuf gözlerini hafifçe açabildi:

— Zeliha! . ağlama kızım.. biz bittik, siz yaşamanıza bakın buradan ayrılmayın, eşya ve servete sahipsin git nişanlını bul ve hayatını tanzim et..

Son sözleri bu oldu, başka bir şey diyemeden kızının kolları arasında can verdi.

Zeliha ve kızlar saatlerce ağladılar, şimdi ne yapacaklardı?. üç kız ve deryalar gibi kum çölleri...

Ayağa kalktılar başka hiç bir işaret göremiyorlardı, muhakkak ki hepsi ölmüşlerdi. 20 kişiden fazla kervan adamlarının hiç birisi ortada yoktu. Akşama kadar ne kadar araştırma yapmışsa da bir şey bulamadılar. Ne yol biliyorlardı, ne memleket.

Zeliha Ağustos gecelerinde parlıyan yıldızlar gibi siyah gözlerini semaya kaldırıp tanrıya dua etti.

O sırada Cemile feryatla bağırdı.

— Hanım, hanım bak uzakte bir karaltı gözüküyor, galiba bir kervan daha geliyor. Ağlamayınız artık, her halde kurtulduk.

Heyecanla üçü de bulundukları yerden kalktılar, uzaklardan gelen kafileyi gözlerile takibe koyuldular.. Hakikaten kalabalık ve sıkı yürüyüşlü bir kafile onlara doğru yaklaşıyor. Sanki tanrıdan edilen istimdatlara yardımcı.. Zeliha başından baş örtüsünü çıkardı Cemile ve Hatice de onu takiben gelenlere doğru sallamağa başladılar. Bu işareti gören adam onlara doğru daha hızlı hızlı gelmiye başladı. Bu X..... şehrinden çıkıp Ş... na giden bir taburun komutanı Mister Teims idi.

Kum çöllerinde sık sık tesadüf edilen kazazedelerin yardımlarına koşmağa çok alışmıştı. Bir iki ay içinde bu kum dalgalarından mahv olmuş kervanlar çoktu. Kadınlara yaklaştıkça heyecanı arttı, lâkin büyük bir soğuk kanlılıkla yanlarında durdu ve derhal atından atladı. Kadınlar gelen bu yabancı zabitin karşısında örtülerine sarındılar, birbirlerine bakıştılar, Zeliha öne atılarak ona İngilizce:

— Zabit efendi sizi buraya kadar yorduğumuzdan çok müteessiriz. Lâkin artık sizi bize Allahın gönderdiğine inandık, o büyük Allah ki bize en feci azabı verdi, bizi şehire kadar götürmeniz için de bize bir münci gönderdi o da sizsiniz.

— Hayır Matmazel felâketzedelere yardım daima borcumuzdur, yalnız kimsiniz, nesiniz, nerden geliyorsuunuz böyle üç kadın.

Zelihanın gözleri doldu ve yüzünü örten örtüyü çıkardı:

— Zabit efendi biz üç kadın yola çıkmaya korkardık, fakat tanrı bütün kervanı kumlara gömdü, yardım ederseniz kaç kişi olduğumuzu kumlar altında boğulan babam (elile işaret eder) ancak onu çıkarabildik eşyalarımız, adamlarımız hepsi mezara gömüldüler encak biz kurtulabildik zira kapalı şu arabada idik. Babacığım sanki başımıza geleceğini biliyordu, biz kadınları arabaya kapamıştı.

Yüzbaşı Mister Tayms :

— Size elimizden gelen yardımı yapacağız...

Askerlere emirler vererek kuma gömülen eşyaları çıkarttırdı, burada bu yüklerde Hasan Ebuyusufun ziynetleri ile kıymetli eşyası vardı. Zeliha çok zengindi. Bütün yük iki saat içersinde çıkarıldı ve yerleştirdiği araba hazırlanarak Zelihanın babasının naaşı ve üç kadın arabaya yerleştiler.. Yüzbaşı :

— Matmazel isminizi sorabilir miyim?.

— Ah af edersiniz yüzbaşı o kadar fena hadiselerin tesirine kapıldımki bir şeyler söylemez oldum, bize yardım eden kimdeir ve ben kimim bunları dahi unuttum. İsmim Zeliha.. X..... şehri tanınmış adamlarından Hasan Ebuyusufun kızıyım. İsminiz?

— Yüzbaşı 8 bölük komutanı Tayms..

— Teşekkür ederim. Biz Ş... gidiyoruz

— Biz de Matmazel Zeliha sizi oraya kadar götüreceğiz.

Haraket emrini alan tabur şarka doğru gitmeye başladılar, yol daha iki gün devam edecekti. O civara yakın bazı köylerde istirahat ediyor, yemek yiyor sularını alıyor ve ileliyorlardı. Gece mehtap... Kum çölleri sakin sessiz yalnız arada bir yüz başının sesi duyuluyor ve arabaya yaklaşıp bir şeye ihtiyaçları olup olmadığını soruyordu.. Zeliha hiç uyumuyor, sade sevgili babasının ölüsile konuşuyor.

— Baba!. Babacığım biz böylemi gidecektik?. Ş... neler konuşmuştuk, neler yapacaktık. Benim istikbalim ve benim düğünüm için Ş... yerleşmiye gitmiyormuyduk? Bu ne felâket. Güzel gözlerini, perdesini araladığı arabadan dışarıya uzatıyor yaşlı gözlerini mehtaba çeviriyor.. Yalnızlığına, bu uğursuz düğünün olmamasına dua ediyordu, onu şimdi bir alev yakıyor. Önde vakur ilerliyen yüzbaşı.. Onun derin bakışları, ceval ve eyilik severliği tatlı konuşmaları, ne olacak onu sevmiyemi başladı? ne çabuk, yola çıkalı daha birinci gece olmuştu. Bu düşünceleri arasında arabanın yanına biris sokuldu. O.. İşte yoksa o damı onu düşünüyor.

— Madmazel Zeliha uyumuyormusunuz.

— Heyecanla hayır, dedi ve yüz başı yol daha uzayacakmı?

— Hayır fakat ben daha yolun uzamasını istiyorum, siz bu kadar acelemi ediyorsunuz?

Yüreği çarparak..

— Belki evet; zira çok perişanım.

— Orası muhakkak felâket sizi mahv etti. Fakat metanetinizin hayranıyım. Ne!. o, siz ağlıyorsunuz. mehtap gözlerindeki incileri farkettiriyor biraz inmek hava almak istermisiniz?

Cemile ile Hatice uyuyorlardı, yüzbaşı onu kollarından tutup kendine doğru çektikten sonra kendi de attan atladı, Zeliha titriyordu. Onlar yavaş yavaş yürüyen kafileyi takilbe başladılar. Zeliha bitkindi. Yüzbaşı ona kolunu uzattı. Zeliha mahcup ve ürkek bir halde yüzbaşının koluna geçti. İkisi de titriyorlardı.

— Madmazel Zeliha İngilizceyi nerde öğrendiniz?

Zeliha yaşlı gözlerini hareleyen gür kirpiklerini yüzbaşıya çevirerek:

— Babam beni çok okuttu . Fransızca, İngilizce, İtalyanca hocaları tuttu öyle öğrendim.

— Bir İngiliz kadar muntazam konuşuyorsunuz?

— İltifat ediyorsunuz yüzbaşı.

— Hayır doğruyu söylüyorum. Lâkin asıl merak ettiğim X... den ayrılıp Ş...na neden gidiyorsunuz?

Zeliha biraz kekeleyerek:

— Babamın bazı işleri için orada yerleşecektik... dedi.

Sabaha çok az kalmıştı. Yüzbaşı yine Zelihayı arabaya bindirdi, bu yumuşak ve kuş hafifliğindeki kız onda garip hisler tevlit ediyordu.. Bütün gece Zelihayı, Zelihanın o Ağustos gecesinde ışıldayan, yıldızlara benziyen gözlerini, parlak siyah dalgalı saçlarını bir venüs kadar muntazam vücudunu ve konuşmasını düşüne düşüne sabahı güç etti.

Bu akşama doğru Ş... şehrine giriyorlardı. Artık Zelihadan ayrılacaktı. Bu gün öğle yemeğinde ve sonra onları evlerine yerleştirdikten sonra son olarak görecekti. Fakat o artık istiyordu ki Zeliha ondan hiç ayrılmasın . Zeliha hep onun olsun.. Fakat nasıl olurdu bu! Bir İngiliz zabiti asla bir arap kızıyla evlenemez. İşte muhayyelesini alt üst eden budur...

O gün öğle yemeğini ikisi beraber yediler, çok az şeyler konuştular. Zira Zeliha onunla oldukça heyecanlanıyor ve hemen kaçmak istiyordu. O, ölü babasını ve izdivacı her şeyi unutmuştu, kum çölü seyyahati onu çok sarsmıştı. Bu akşam Ş... girmelerini bile istemiyordu. Nerde ise yüz başıya bunu söyliyecekti, lâkin kendisine hakim oldu ve yanından kaçtı - Cemile ve Hatice ile konuşmaya başladı..

— Cemile! Yüz başı beni seviyormu dersin, hep benimle meşgul, bana tuhaf tuhaf bakıyor ve bu kum çölleri bitmese idi diyor.

Cemile onu süzdükten sonra çapkın çapkın:

— Küçük hanım bu muhakkak, fakat hakikaten güzel zabit siz ne düşünüyorsunuz?

— Ne düşünüyorum Cemile, şimdi bizi karşılamaya çıkacak olan nişanlım Muhammedi.. Fakat ah karşılamasa, ah beni sevmese..

— Küçük hanım üzülmeyin yüzbaşı sizi isteyecektir.

— Of Cemile ne kadar mustaribim, babamın ruhu çok muazzep oluyor fakat sana gizlice söyliyim ben yüzbaşıyı seviyorum.

Hatice lafa karıştı, Hatice daha yaşlı, bu iki genç kıza nazaran o evlenmiş ayrılmış bir kadındı.

— Küçük hanım Muhammedi hiç gördünüz mü?

— Babam bana resmini gösterdi, hiçte güzel degil, fakat çok eyi imiş, küçükken bizde çok kalmış.

— Ona söylersiniz küçük hanım o sizi af eder, A; nasıl olur? Sen bilmezmisin biz araplar başka kimse ile evlenmeyiz.

— Peki, onu sevmiyorsunuz.

— Of Hatice çok üzülüyorum.

O sırada yine yüzbaşının gür sesi işitildi.

— Haydi marş, sıkı bir gidişle saat 4 de şehire giriyoruz.

Zelihanın yüreği zıpladı.

saat iki olmuştu.

O kadar yorgunduki kendisini bilmeden uyur kalmıştı.

Saat dört buçukta otomobil, araba ve bir çok insan gürültülerile uyandı. Şehire çoktan girmişlerdi. Bir meydanlıkta durdular, burası yüzbaşının bölüğü idi. Üç kadın şimdi ne olacaklardı?.

Arabanın örtüsü acıldı. Yüzbaşı gelen bir İngiliz zabitine bir şeyler söyledikten sonra musaade alıp arabanın yanına geldi, bir selâm aldı.

— Madmazel Zeliha! Bu gece burada misafir olmak isterlermi?

— Ah çok mersi, yüzbaşı bizim burada akrabamız ve amcalarımız var onları bulabilirmiyiz.

— İsimleri nedir? Derhal :

Adreslerini aldı ve tekrar selâm alarak yanlarından ayrıldı. Fakat yüzbaşı dışından metin hareket ediyor, içinden mustarip idi. Zeliha da ürpermeler geçiriyordu, şimdi amcası, Muhammet gelecekti.

Hatırına bir şey gelmiş gibi derhal yüz başıyı geri çağırttı.

— Yüzbaşı!! Burada boş bir ev namımıza ayrılacaktı.. Adres şudur orasını bulup yerleşelim.

— Emrederler.

Bir yarım saat sonra yüz başı atile onlara refakat ederek yeni evlerine götürdü ev hazırlanmış ve her şeyi ile döşenmişti. Yükler indirildi. Zelihanın akrabaları Zelihayı büyük bir sevinçle karşıladılar. Zeliha çok meyustu.

Hepsine:

Arabadakini alın diyebildi ve düşüp bayıldı .

Yüzbaşı Zelihayı kolları arasına alarak onu yatak odasının bulunduğu yere kadar götürdü. Zeliha halâ baygındı, onu kolanyalarla ayılttı. Hizmetçileri de başında idiler, aşağıda feryat ve ağlamalar işidiliyordu. Yüzbaşı onu teselli etti. Zeliha gözlerini açtığı zaman yanında yüzbaşıyı ona doğru eğilmiş en tatlı bakışlarla baktığını görünce tekrar ağlamaya başladı. Hatice ile Cemile dışarıya çıktılar. Yüzbaşı Zelihanın ellerini tuttu.

— Zeliha! Niçin ağlıyorsunuz?

— Bilmem! bir sinir olacak.

— Fakat ne kadar üzülüyorum bilmezsiniz.

— Sizden gördüğüm iyilikleri hiç bir gün unutmıyacağım.

— Lâkin artık beni görmemeğe karar veriniz.

— Niçin Zeliha?

— Çok müteessirim, fakat her şeye rağmen., söyliyeceğim.

— Söyleyin Zeliha, her şeye rağmen ne demek?

— Sizi seviyorum yüzbaşı! Ölünceye kadar sevecegim.

— Fakat of ne kadar üzülüyorum. Ben buraya evlenmeye geldim, her şeyler beni bekliyordu işte bu hazır konak, bu muhteşem yerleri babam aldırdı ve hazırlattı, bu hafta olacak düğün için beni amcamın oğlu Muhammetle nişanlamişlardı. Ben ise onu sevmiyorum.

O kadar masum söylüyordu ki yüzbaşı onun ellerine sarılarak:

— Zeliha! ağlama! Zeliha! Ben seni daha çok seviyorum. Benimle evlen..

Zeliha daha çok ağlamaya başladı :

— Nasıl olur yüzbaşı? Siz bir zabitsiniz, ben ise bir arap kızı.

Yüzbaşı derinlere daldı. Ve yerinden fırladı:

— Beni seviyormusun Zeliham, canım Zeliha gecelerce hep seni düşündüm, senin için, beni sevebilirsen diye neler kurmamıştım. Benim olmayı vad et istifaya hazırım...

Zeliha Taymısın kolları arasına atıldı onu en candan sevgisile öptü.

Yüzbaşı mes'ut, merdivenlerden indi, gece olmuştu. Zelihanın amcası Muhammet ve akraba'arı onu ziyarete geldiler. Zeliha içinden çok mes'ut lâkin onlara his ettirmemek için meyus ve gözleri yaşlı, yarın cenazesi kalkacak biricik babası için konuştular, vak'ayı anlattılar hepsi heyecanla ve ağlaşarak yine o arada olacak düğünü konuştular.

Zeliha onlara red cevabı verdi ve babasının ölümü üstüne şimdi evlenemiyeceğini söyledi ise de amcası çok kızdı, ne demek diyordu, asıl şimdi bir vasisi kalmadığından evlenmek lâzım olduğunu söylüyorsa da kız kabul etmiyordu.

Muhammed çok zeki ve derin düşünüşlü bir çocuktu, güzel Zelihaya bakarak:

— Zeliha! cici yavrum üzülme ben senin düşündüklerini kabul ederim. Seninle yalnız konuşalım.

Zeliha onun birşeyler anladığını zannederek hem çok üzüldü hem de iyi kalpli Muhammedi çok sevdi.

Bütün misafirler gittiler, Muhammet kaldı.

Muhammet siyah gözlerinin içlerine kadar vuran güzel Zelihanın anlatılmaz füsunile kızararak fakat kendisine hakim olarak:

— Zeliha! evlenecek olan biziz o da ancak anlaşmakla olur, sen şunun bunun dediğine bakma, saadet mukadderse ikimize de olur.

Zeliha durgun bir hal ile onu dinliyordu.

Muhammed devam ediyor:

Şimdi iyi düşünmek için çok vakit var ben senin daima müdafiin olacağım. Babam ne derse desin, şimdi amcamın ölümü bahanesiyle seninle iyice anlaşırız, bilahara bir kaç ay sonra düğünü yaparız olmaz mı Zeliha? dedi ve Zelihanın yanına sokularak ateşli dudaklarile ellerinden öptü. Zeliha sevmediği, lâkin acıdığı bu adamın pusesinden tiksinir bir hal ile ellerini çekerek:

— Ya Muhammet! söylediklerin çok doğru, fakat ben evlenmek istemiyorum. Yalnız yaşamak istiyorum.

— Fakat Zeliha biliyorsun ki bu düşüncelerine ailemiz fena mana verirler.

— Ailemden bana ne. Ben şimdilik yalnız yaşamak istiyorum, işte yanımda iki hizmetçi var, ben onlara alıştım, babam onlara beni teslim etti, yaşamak için servetim var.

— Olurmu cici Zeliha? Sanada, gençliğine de yazık değilmi?

— Muhammed beni çok seviyorsa biraz beni dinlemeyi kabul edermi? fakat bir şartla, kimse duymıyacak, vallahimi?

— Vallahi!.

Muhammed mühim şeyler işitmeye hazır insanlar gibi Zelihaya yaklaştı.

Zeliha sedire uzanarak güzel vücudunu uzattığı sedirde Muhammedin gözlerini ve içini gıcıklayan en tatlı sesile başladı:

— Ya Muhammed! Seni bir ağabey gibi sevdim, servetime her zaman ortak olursun, sana yardım ederim, fakat bu sırrı kimse bilmiyecek. Ben seviyorum

— Kimi?

— Yüz başı Mister Taymısı ve evleneceğiz, o bizleri kurtardı ona medyunum, onu deli gibi seviyorum.

— Fakat ailemizin şerefini hiç düşünmüyorsun? onlar seni red ederse?

— Sen varsın Muhammed. İşte bu mesele bu kadar.. Şimdi git bir ihtiyaca düşersen yine bana gel, kimseye bir şey söyleme.

***

Yüzbaşı Taymıs bütün gece yatağında uyuyamadı.. Hazırlamış olduğu istifanameyi eline alıyor okuyor ve oldu; oldu diyordu. Şimdi ona sahip olacağım. Zeliha sen büyük bir kuvvetsin, sen aşksın, sen tılsımlı kum çöllerinin nadide gülüsün diyordu.

Gün ağardığı zaman Yüzbaşı uykusuzluktan ağrıyan başını musluğa sokarak soğuk su ile yıkandı, biraz kafası dinlenmişti. Bir sigara yakarak Zelihanın konağı istikametine bakmağa başladı. Kalbi çarpıyordu.. Zeliha beni sevdimi acaba? Şimdi o beni düşünüyor mu? Ateşli arap kızlarının en canlısı Zeliha, o sehhar dudaklar o gözler o endam.. Endülüs arap kızlarının afet denilen tiplerine benziyordu. Bu kadar güzelden korkmak lâzım mı? Onlar tehlikeli olurlar. Ne olursa olsun ona fedakâr olacaktı. Fakat komutan bu sabah ne kadar şaşıracak! «İstifa» vazifeten buraya tayin olunan yüzbaşı istifa...

Saat dokuz olmuştu. Yüzbaşının kalbi yerinden oynıyacak gibi idi. Odasından çıktı, teğmene bazı emirler verdikten sonra komutanı aradı buldu. Bir hayli konuştuktan sonra Komutanın tatlı ve mültefit nazarlarına istifanamesini yaydı. Komutan evvelâ red etti.

Sebep diyordu, rahatsızlığını ileri sürdü bu olamazdı, bu olmıyacaktı. Hayır Taymıs vazife uğrunda öleceğiz diyordu. Taymısın canı sıkılıyor saatler geçtikçe azabı artıyordu. Saat 12 olmuştu komutan düşüneceğini ve öyle cevap vereceğini, merkeze yazacağını, kabul ederlerse ancak evet diyeceğini söyledi. İş çok müşküle sapıyordu. Ne yapmalı... Binbir fena düşünceler arasında şehiri dolaşmıya başladı, kafası çok dağınıktı. Karşısına Zelihanın nişanlısı Muhammed geldi. Ve ısrarla önünde bir iki kere dolaştı durdu. İngilizce:

— Merhaba Yüzbaşı! Sizi rahatsız ettim, fakat elimdeki yüzüğü bana çıkarmıya mecbur eden izdivacınız hayatımı bozduran sevginiz olmuştur. Ben de onu seviyordum o benim hayalimin yegâne kadını idi, fakat Zelihanın saadeti için kendimi fedaya hazırım.

— Bana ne demek istiyorsunuz efendi, benden ne yardım bekliyorsunuz.

— Hayır sizden birşey beklemiyorum, yalnız ailem size düşman, belki bir gün size kıyarlar, sizinle dost olmak için elimi uzatıyorum.

— Benim için merak etmeyin, ben sevdiğim kadın için fedakârlığa hazırlanıyorum, mademki bana dostluk yapıyorsunuz o halde ilk iş olarak biraz uzaklara gidelim konuşalım..

İki ahbap dost olarak uzaklara doğru açıldılar, uzak kum yoluna saptıkları zaman yüzbaşı Muhammede döndü, evvelâ doğru söyleyin Zeliha beni seviyor mu?

— Yüzbaşı hiç merak etmeyin, sırrını bana verdi ve ayrıldık. Yalnız ben fakir bir tüccar oğluyum, esasen babam beni Zelihaya parasının başka yere gitmemesi için nişanlamış daha çocuk yaşta birbirimizin olmuşuz, henüz onu sevmiyordum fakat görünce.. bana kızmayın Yüzbaşı siz onu benden evvel görmüşsünüz ve sevmişsiniz.

— Peki efendi.

— Adım Muhammed.

— Yüzbaşı Tayms

— Sizinle dost oluyorum.

— Ben de size her zaman yardımı vaad ediyorum.

— Ben de.

— Bana ilk yardım olarak şu tabancamı al, beni kolumdan yarala, bunu kimse, kimin yaptığını öğrenmiyecektir.

— Aman nasıl olur yüzbaşı bunu; ne kastla yapıyorsunuz.

— Sen orasını sorma Muhammed en iyi arkadaş olarak sana rica ediyorum.

— Yapamam yüzbaşım yapamam, size karşı içimde büyük bir sevgi var. Ya Zeliha sizi beyenmezse?

— Zeliha beni seviyorsa beğenecektir.

— Yapamam yüz başım.

— Sana en büyük servetimi bağışlıyorum.

— Ne yaparsanız hayır Yüzbaşım.

— Peki Muhammed, bana en büyük iyilik de olsa.

— İsrar etmeyiniz. Size hürmetim var, ben daha bir karınca vurmadım. Tabancayı sevmem.

Yüzbaşı dayanamadı rovelveri çıkardı ve koluna üç dört el atarak şaşkınca bakan Muhammede, haydi git öyle ise dedi.

Muhammed heyecandan terler döküyordu ne metin adamdı bu, neden yapmıştı bunu, hâlâ aklı ermedi. Yüzbaşı şehirden

çok uzak olduklarından bir hayli kan zayi etmişti. kolu git gide sızlıyor ve dayanamaz bir hale geliyordu. Muhammed ona yardım için içinden gömleğini çıkardı ve Yüzbaşının kolunu sardı. Yüzbaşı yürüyemiyordu.] kesildi. yere yuvarlandı. Muhammed çıldıracaktı. dakikalar geçiyor Yüzbaşı kendine gelemiyordu. ve müşkil bir halde idi. Muhammed çıldıracaktı:

— Yüzbaşı Tayms Yüzbaşı Tayms beni çok müşkül vaziyete koydunuz kalkınız.

Yüzbaşı yüzü solgun yerinde doğruldu.

— Ya Muhammed bunu kimin yaptığını kimse bilmiyecektir, sana inanıyorum.

— Fakat bunu neden yaptınız?

— Zeliha için.

Muhammedin gözleri dolu.

Demek Yüzbaşı onu hakikaten çok seviyordu. Öyle ya Muhammed bir fedakârlık yapamazdı.

Yüzbaşı ayağa kalktı ve Muhammede:

— Ya Muhammed! Şehire dön, ben yavaş yavaş geleceğim ve senin adresini bulacağım sonrasına karışma..

Muhammed deli gibi «yarab yarab» diyerek şehire döndü, yüzbaşı sendeleye sendeleye şehrin yolunu tutu. Bölüğe geldi ve odasına çekildi, askerlere vurulduğunu söyledi. Komutan geldi ve doktorları getirtti. Kol çok zaif kalmıştı. İki günlük muayeneden sonra kolun kangren yaptığını ve kesileceğini söyledikleri zaman Komutan çok üzülmüştü. Sağ kolu kesilecek bir yüzbaşı iş göremez ve çar naçar onun istifasını kabul edeceklerdi. Mühim tahikata başladılar. Kurşun üç yerden kolu parçalamıştı. Meçhul bir adam yüzbaşıyı vurmuş ve yüzbaşı bu adamı tanımıyordu. Tahkikat çok yakın bir mesafeden yüzbaşının vurulduğunu bildiriyordu, yüz başı da bu ifadeyi tasdik etti. Komutan dinliyordu:

«Başım çok ağrıyordu şöyle şehrin dışına doğru gezmiye çıktım. Biraz oturmak ihtiyacile kumlara yaslanmıştım. Meçhul bir el ta yanımda belirerek kolumdan vurdu, yerimden fırlıyamadım yüzü gözü sarılı idi.»

— Bir düşmanınız olmasın yüzbaşı?

— Yeni geldiğim bir şehirde insan bu kadar çabuk bir düşman kazanbilirmi?

— İstediğinize kavuştunuz! Yüzbaşı Tayms istifanameniz kabul edildi.

Tahkikat devam ediyor.

İki gün sonra gazete şu haberi yazıyordu:

Yüzbaşı Tayms şehir haricinde bir dolaşma esnasında meçhul bir el tarafından vurulmuş, kurşunlar koluna isabet ederek sade kolunu yaralamıştır, katil aranıyor yüzbaşı kurtulmuş. Lâkin sağ kolunu kaybederek istifa vermiştir.

Bütün şehir halkı merakla bu haberi okuyor, ve o gün gazete nüshasile beraber Muhammedin adresine gitti. Muhammed elleri başı arasında kendi kendine söyleniyordu:

AFFEDEN KADIN

— *Baştarafı 3 üncü sayfada* —

bu! Haftada bir iki gece. odama geliyor. bana öteberi getiriyordu. Ara sıra beni alıp bir lokantaya, yahut bir bahçeye götürüyor, gezdiriyordu. Ve her buluştuğumuz zaman bana, aynı şeyleri söylüyordu: «Samiye, göreceksin, yakında, lüks bir apartman tutacağım, lüks eşyalarla döşeyeceğim. Sana şık kostümler, rublar, şapkalar, çantalar, iskarpinler alacağım.» Ben, onu hazla dinliyor, bazen soruyordum: «Ne vakit?» o, bunu sorduğum anlarda dalgınlaşıyordu: «Bir işim var. Onun olmasını bekliyorum.» Artık ben; «Ne işi?» diye soramıyordum. Sormağa da lüzum göremiyordum, çünkü, ona inanıyordum, söylese, ne anlıyacaktım?

—Daha gelmedi.. Hah. Nerde kaldınız yüzbaşım ne kadar üzüldüm bilmezsiniz. Demek şimdi sizi tekaüt ettiler öyle mi?

—Öyle oldu, ya Muhammed. Şimdi sana olacak yardımımı ödemeğe geldim.

Yüzbaşı cebinden 50 İngiliz çıkarıp Muhammede verdi. Muhammed çok sevinmişti. Ve yüzbaşı onun elini samimiyetle sıkarak ayrıldı.

Zelihanın konağının önünde otomobilden indi. Zeliha bahçede bir kanapenin üzerine oturmuş ağlıyordu, yanında Cemile ile Hatice yanı başında onu teselli ediyorlardı.

O sırada Mister Tayms onlara doğru yavaş yavaş yürümeye başladı. Onlara yaklaştığı zaman Cemile ufak bir feryat kopardı. Üç kadın ayağa kalktılar. Yüzbaşı koşarak kollarını Zelihaya atmak istedi ise de Zeliha sağ kolunun sargısını gördü ve gözleri tekrar yaş dolarak kollarını açtı onu sardı.

İki hizmetçi onları yalnız bıraktılar. Zeliha onun koluna girerek odaya çıktılar. Yüzbaşı oturduğu yerden kendisine bakan Zelihaya:

Zeliha tabii artık beni sevmiyorsun.

— Niçin Tayms, bunları benim için yaptığınızı gayet iyi biliyorum. Şu halde durun anlatayım:

— Bölük komutanına müracaat ettiniz o kabul etmedi, halbuki kolu sakat olan bir yüzbaşı, hem de sağ kolu çalışamazsa onu serbest bırakırlar, işte bunları benim için yaptınız, ben de hayatım bahasına da olsa bütün kalbimi, bütün benliğimi ve bütün hayatımı size bağışlıyorum. Benim için mert fedakâr yüzbaşı benim kocam Tayms bu günden sonra ben Madam Tayms oluyorum.

Tayms yerinden fırladı tek kalan kolu arasında sevgili Zelihayı sıktı sıktı.

Genç kadın, göğüs geçirdi:

— Bir ay oldu, geç vakit geldi. Ben, yemeğimi yemiştim. Halit, cebinden küçük bir rakı şişesi çıkardı, acele hazırladığım mezelere elini sürmeden rakının yarısını içti. Çok sinirli idi. Giderken beni, titreye titreye kucakladı: «Ben, birkaç gün gelmiyeceğim, işlerimin takibi için belki İzmire, belki Adanaya filân giderim.» dedi, çıktı gitti. Bir hafta oluyor, onun tevkif edildiğini duydum. Neden? Niçin? hiç birşey bilmiyorum!

Susmuştu, küçük mendilile dudaklarını kuruluyordu.

Sorgu hakimi, genç kadına dikkatle baktıktan sonra:

— Onun nerede çalıştığını biliyormusunuz? size, aradan bu kadar zaman geçtiği halde, birşey söylemedi mi?

— Hayır! bilmiyorum! birşey söylemedi!

— Nişanlınız, bir şirketin tahsildarı imiş. Bundan bir ay evvel, kırk bin liralık tahsilâtı çalıp ortadan kaybolmuş!

Genç kadın, yerinden sıçramıştı:

— Ne diyorsunuz?

Hakim, devam etti:

— Önce İzmire, sonra Adanaya gitmiş. Adanadan Suriyeye geçmek isterken yakalanmış. Son geldiği gece, size, para verdimiydi?

— Hayır!

— Pansiyon kirasını omu veriyordu?

— Hayır! ben veriyordum.

— Getirdiği hediyeler pahalı şeylermiydi?

— Hayır! odama gelirsiniz, yahut birini gönderir bütün eşyalarımı getirtebilirsiniz. Hepsi, ucuz, alelâde şeyler.

— Peki. Lokantaya gittiğiniz, gezdiğiniz zamanlar, çok para sarfedermiydi?

— Hayır! santimine kadar hesap ederdi.

Sorgu hakimi, izin verir gibi elile işaret etti:

— Teşekkür ederim. Bu günlük bu kadar. Gidebilirsiniz. İcap ederse, sizi tekrar çağırırız.

Genç kadın, ayağa kalkmıştı, kapıya doğru yürürken döndü, yüzü kıp kırmızı olmuştu:

— Onu, hapishanede görebilirmiyim? onunla, konuşabilir miyim?

Sorgu hakimi, başını dosyaların üzerine iğmişti:

— Biraz bekliyeceksiniz.

●

Genç kadın, onu görmek; bir tek şey sormak istiyordu:

— Tekrar bana dönecekmiydin?

O zaman, her şeyi afedecekti. Çünkü, asıl suç, baş başa verip konuştukları «Lüks apartman, Lüks eşya, şık elbiseler» de idi!

BU FIRSATI KAÇIRMAYIN:

% 50 TENZİLAT

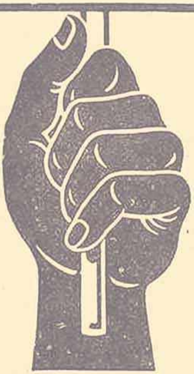

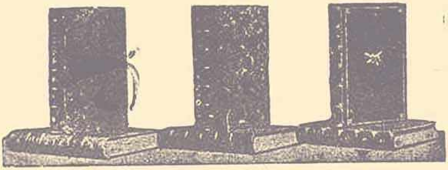

Bütün Bu Kitapları Yüzde Elli Eksiğine Elde Edebilirsiniz:

Bitiğin adı	Yazan	Değeri Kr.
Atillâ	*Peyami Safa*	100
Açlık	» »	75
9 uncu Hariciye Koğuşu	» »	50
İki Süngü arasında	*Aka Gündüz*	100
Çıkrıklar Durunca	*Sadri Ethem*	100
Düşkünler	» »	75
Yalanın Kudreti	*Kâzım Nami*	75
Emine	*Suad Derviş*	75
Güzellik Kraliçesi	*Nezihe Muhiddin*	50
Sen ve Ben	*Muazzez Tahsin*	75
Aşkın Birinci Şartı	*Vâ. Nû.*	100
Rasputin	» »	75
Kara Davut	*Nizamettin Nazif*	100
Geceleyin Sokaklar	*Mahmut Yesari*	40
Kâhya Kadın	» »	25
Çıplaklar Diyarında	*Kâmran Şefik*	50
Nakıs	*İbnerrefik A. Nuri*	30
Venedikli Köle	*Kemaleddin Şükrü*	50
En Güzel Hikâyeler	*1927 Yılında yazılanlardan*	75
» » »	*1928* » »	100
» » »	*1929* » »	50
» » »	*1930* » »	100
» » »	*1931* » »	150
Küçük Hikâyeler Kolleksiyonu	*(10 kitap bir arada)*	150
Turgut Reis	*Ali Rıza Seyfi*	100
Yeni bir Cihan harbi	*Mübahat*	100
Şimal Kutbu kâşifi Andre	»	100
Cenup Kutbu kâşifi Scott	*Apdülkadir Sadi*	100

RESİMLİ AY MATBAASI

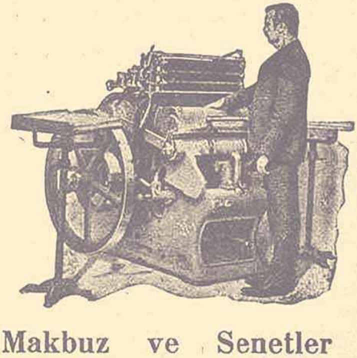

Gazete, Mecmua, Broşür
Kitap, Albüm, Lûgat
Hertürlü Renkli Baskılar
Takvim - Muhtara - Almanak

Resmî ve Ticarî Defterler - Makbuz ve Senetler
Fatura - Cetvel - Biletler - Aksiyon ve Afişler ...

Siparişler Çok Çabuk Yetiştirilir. Fiatlar Ucuz, İşler Son Derece Zarif ve itinalıdır.

Sahibi: Resimli Ay Matbaası T. L. Ş. - Yazı Direktörü : Emin Refik Uzman ● No. 119 ● 15 Haziran 1940 ● Basan : Resimli Ay Matbaası T. L. Ş.